

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Právní postavení občanů třetích zemí v kontextu integrace do české společnosti

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Stehlíková
Studijní program: B6731 – Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě
Forma: kombinovaná
Vedoucí práce: doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Kateřina Stehlíková
Studium:	U1883
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce ve veřejné správě
Název bakalářské práce:	Právní postavení občanů třetích zemí v kontextu integrace do české společnosti
Název bakalářské práce AJ:	Legal status of third-country citizens in the context of integration into Czech society

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude zaměřena na právní postavení občanů třetích zemí migrujících do naší země zejména za účelem zlepšení jejich životní situace a s tím spojenou integraci a přizpůsobení se české společnosti. V práci bude popsána základní legislativa týkající se pobytových oprávnění občanů třetích zemí, instituce, které se danou problematikou zabývají, a vysvětlí pojmy spojené s tématem. Práce bude zkoumat vlivy, které mohou cizincům znesnadnit integraci do české společnosti a vlivy, které prostřednictvím nástrojů sociální práce mohou integraci cizincům naopak ulehčit. Hlavním cílem bude zjistit, proč si cizinci za svůj nový domov volí zejména naši zemi, jak snadné či nesnadné je pro ně začlenit se do společnosti a jaké je hlavní rozhodnutí těchto lidí opustit své domovy a začít v cizí zemi úplně od začátku. Výzkumné šetření bude realizováno pomocí kvalitativního výzkumu metodou polostrukturovaného rozhovoru.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha : Portál, 2016
DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku : kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha : SLON, 2010
MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce. Praha : Portál, 2013
MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin. Praha : Portál, 2010

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.
Oponent:	JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 4. 2021

Kateřina Stehlíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní doc. JUDr. Olze Sovové, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a čas, který mi věnovala při psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji všem informantům za spolupráci a poskytnuté informace k realizaci výzkumné části práce.

Anotace

STEHLÍKOVÁ, Kateřina. Právní postavení občanů třetích zemí v kontextu integrace do české společnosti. Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

Bakalářská práce bude zaměřena na právní postavení občanů třetích zemí migrujících do naší země zejména za účelem zlepšení jejich životní situace a s tím spojenou integraci a přizpůsobení se české společnosti. V práci bude popsána základní legislativa týkající se pobytových oprávnění občanů třetích zemí, instituce, které se danou problematikou zabývají, a vysvětlí pojmy spojené s tématem. Práce bude zkoumat vlivy, které mohou cizincům znesnadnit integraci do české společnosti a vlivy, které prostřednictvím nástrojů sociální práce mohou integraci cizincům naopak ulehčit. Hlavním cílem bude zjistit, proč si cizinci za svůj nový domov volí zejména naši zemi, jak snadné či nespodné je pro ně začlenit se do společnosti a jaké je hlavní rozhodnutí těchto lidí opustit své domovy a začít v cizí zemi úplně od začátku. Výzkumné šetření bude realizováno pomocí kvalitativního výzkumu metodou polostrukturovaného rozhovoru.

Klíčová slova: cizinec, migrace, integrace, sociální práce

Anotation

STEHLÍKOVÁ, Kateřina. Legal status of third-country citizens in the context of integration into Czech society. Hradec Králové. 2021. Bachelor thesis. University of Hradec Králové, Faculty of Philosophy, Institute of Social Work.

The bachelor's thesis will focus on the legal status of third-country nationals migrating to our country, especially in order to improve their living situation and the associated integration and adaptation to Czech society. The thesis will describe the basic legislation concerning the residence rights of third-country nationals, institutions that deal with the issue, and explain the concepts associated with the topic. The thesis will examine the influences that can make it difficult for foreigners to integrate into Czech society and the influences that can facilitate the integration of foreigners through social work tools. The main goal will be to find out why foreigners choose our country as their new home, how easy or difficult it is for them to integrate into society and what is the main decision of these people to leave their homes and start in a foreign country from scratch. The research survey will be carried out using qualitative research using the method of semi-structured interview.

Key words: foreigner, migration, integration, social work

Obsah

Seznam zkratk.....	9
Úvod	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
2 PRÁVNÍ POSTAVENÍ OBČANŮ TŘETÍCH ZEMÍ V ČESKÉ REPUBLICE....	15
2.1 Pobytová oprávnění občanů třetích zemí na území České republiky	16
2.2 Dlouhodobý pobyt na území České republiky.....	17
2.2.1 Doba platnosti dlouhodobého pobytu.....	18
2.3 Trvalý pobyt na území České republiky	19
2.3.1 Osoby s trvalým pobytem na území ČR.....	20
2.4 Některé rozdíly pramenící z druhu pobytu v ČR	20
2.5 Mezinárodní ochrana	22
2.5.1 Azyl	23
2.5.2 Doplnková ochrana.....	23
2.6 Instituce zabývající se pobyty cizinců	23
3 MIGRACE A MIGRANTI V ČESKÉ REPUBLICE	25
3.1 Dělení migrace	26
3.2 Cizinci (migranti) v České republice	27
3.3 Migrace osob ze třetích zemí	27
4 SOCIÁLNÍ PRÁCE S CIZINCI	29
4.1 Specifika sociální práce s cizinci - role sociálního pracovníka při práci s migranty	30
4.1.1 Sociální práce s uprchlíky.....	30
4.2 Sociální práce jako nástroj k úspěšné integraci	32
5 INTEGRACE CIZINCŮ DO ČESKÉ SPOLEČNOSTI.....	35
5.1 Integrovaná politika České republiky	36
5.2 Nástroje k integraci cizinců	37
5.3 Integrovaná centra na podporu cizinců a nestátní neziskové organizace	39
6 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	42
7 VÝZKUMNÁ ČÁST	44
7.1 Vymezení cílů (hlavní cíl a dílčí cíle).....	44
7.2 Výzkumná strategie	45
7.3 Použitá metoda.....	46

7.4	Operacionalizace.....	47
7.5	Výzkumný soubor.....	49
7.6	Průběh výzkumu	50
7.7	Rizika výzkumu	51
8	ANALÝZA A INTERPRETACE DAT.....	52
8.1	Dílčí cíl č. 1.....	52
8.2	Dílčí cíl č. 2.....	57
8.3	Dílčí cíl č. 3.....	64
8.4	Dílčí cíl č. 4.....	69
9	SHRnutí VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	74
	ZÁVĚR.....	76
	Použité prameny a literatura.....	78
	Seznam tabulek.....	82
	Seznam příloh.....	82

Seznam zkratek

ČJ – český jazyk

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

DC – dílčí cíl

DO – Doplnková ochrana

DP – dlouhodobý pobyt

EU – Evropská unie

HC – hlavní cíl

KS – Krajský soud

MO – Mezinárodní ochrana

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

NNO – Nestátní nezisková organizace

OAMP – Odbor azylové a migrační politiky

PČR – Policie České republiky

SP – Sociální práce

SUZ – Správa uprchlických zařízení

TP – trvalý pobyt

Úvod

Cizinci již řadu let přicházejí na naše území a cíl jejich cesty končí právě v České republice. Zakládají zde rodiny, pracují a žijí v souladu s naší kulturou a hodnotami.

Bakalářská práce se zabývá tématem právního postavení občanů třetích zemí a jejich integrací do české společnosti. Toto téma je dle mého názoru velmi aktuální. Téma jsem si vybrala zejména proto, že je pro mě atraktivní a velmi zajímavé. Snažím se pochopit, co vede lidi odstěhovat se do jiné země, kde se natrvalo usadí a do své domoviny se už téměř nevrací. Jaké to je začínat de facto od nuly a zařadit se do společnosti, která je často velmi odlišná. Dalším faktorem pro výběr tématu bylo i to, že téma cizinci není až tak časté a v sociální práci může být i opomíjeno.

To, že se práce zabývá pouze právním postavením občanů třetích zemí a jejich integrací, a ne cizinci obecně, má své opodstatnění. Občané třetích zemí na rozdíl od občanů Evropské Unie, musí mít svůj pobyt na území České republiky povolen příslušnými orgány. Občané EU mohou na území naší republiky pobývat bez pobytového oprávnění, mají pouze povinnost hlásit místo svého pobytu, pokud chtějí na území pobývat dobu delší než tři měsíce.

Dá se tedy říci, že právní postavení občanů třetích zemí v České republice výrazně souvisí a navazuje na jejich další a postupnou integraci do naší společnosti. Kladné vyřízení pobytových oprávnění znamená i lepší a snadnější integraci do zaměstnání, školy a celkově do společnosti. Pokud se nedaří komunikace s úřady, nejsou dodrženy lhůty pro vydání pobytů či víz, znamená to i větší tlak na cizince ze strany ostatních institucí, jako jsou např. zdravotní pojišťovna, živnostenský úřad či ze stran zaměstnavatele a celkově tato situace nepřispívá ke snadnému zařazení do společnosti a psychické pohodě těchto lidí. Nedůvěra v úřady může vést k celkové nedůvěře k české společnosti a neúspěšné integraci či izolaci. Práce se mimo jiné snaží zjistit, zda může mít druh pobytového oprávnění vliv na integraci do české společnosti.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. Teoretická část je rozdělena na 6 kapitol. V první kapitole jsou vymezeny hlavní termíny související s tématem, a jimiž je práce provázána. Druhá kapitola se zabývá pobytovými oprávněními osob třetích zemí, vysvětluje podrobněji zejména pobyt dlouhodobý a trvalý, kdy osoby s těmito druhy pobytů hrají hlavní roli zejména ve výzkumné části.

Třetí kapitola nahlíží na téma migrace a nabízí pohled na počty cizinců v České republice. Sociální práce s cizinci je kapitolou číslo 4. Zabývá se především rolí sociálního pracovníka při jednání s klientem – cizincem. Dále hodnotí jednotlivé oblasti života cizince a s ním spojené sociální začleňování. Kapitola číslo 5 pojednává o integraci osob ze třetích zemí do naší společnosti a uvádí faktory, které integraci napomáhají a které nikoliv. Výzkumná část práce se pak snaží zodpovědět hlavní cíl pomocí dílčích cílů metodou polostrukturovaného rozhovoru s občany třetích zemí.

Hlavním cílem práce je zjistit, proč si osoby ze třetích zemí volí za svůj nový domov právě Českou republiku, co jim napomáhá a co naopak ztěžuje integraci do naší společnosti, a hodnotí, jaký vliv může mít právní postavení na integraci do české společnosti. Práce vymezuje hlavní důvody rozhodnutí osob k migraci, hodnotí, jak může sociální práce a zejména sociální pracovník pomoci k integraci do společnosti a jaké hlavní vlivy integraci ztěžují. Zabývá se rozdíly mezi jednotlivými pobytovými oprávněními, zejména rozdílem mezi trvalým a dlouhodobým pobytem a jeho vlivem na integraci a celkový život v České republice. Výzkumná část realizuje naplnění hlavního cíle pomocí polostrukturovaného rozhovoru z pohledu osob ze třetích zemí.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Úvod kapitoly

První kapitola se věnuje vysvětlení základních pojmů spojených s tématem práce. Obecně je téma cizinci v České republice velmi široké a rozsáhlé. Proto je nutné si vysvětlit určité pojmy, které se v práci objeví. Často to jsou termíny, které známe a používáme je v běžné mluvě, ale nemusíme jim zcela porozumět.

Pro větší přehlednost jsou pojmy řazeny dle abecedy.

Azyl je forma mezinárodní ochrany, která se udělí cizinci, jemuž by v případě navrácení se do země původu hrozilo pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů. (§ 12 Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu)

Cizinec je fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (§ 1 Zákona 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky)

Doplňková ochrana je forma MO, která se udělí cizinci, který z určitých důvodů nesplňuje kritéria pro udělení azylu. DO se udělí cizinci, kterému by po navrácení se do země původu hrozilo nebezpečí skutečné vážné újmy, kdy skutečnou vážnou újmou rozumíme uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. (§ 14a Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu)

Emigrace neboli vystěhovalectví je forma migrace, kdy se lidé odstěhují do jiné země (regionu, kontinentu). (Matoušek, 2008, str. 102)

Imigrace neboli přistěhovalectví je forma migrace, kdy se lidé přistěhují do jiné země (regionu, kontinentu). (Matoušek, 2008, str. 102)

Mezinárodní ochrana je zastřešujícím pojmem pro termíny azyl a doplňková ochrana. Mezinárodní ochrana se udělí cizinci, který o ni na území ČR požádá, formou azylu nebo doplňkové ochrany (viz výše). (§ 2 Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu)

Migrace je stěhování či pobyt osob z jedné země (regionu, kontinentu) do jiné. Migrace může být legální či nelegální. (Matoušek, 2008, str. 102)

Migrant je osoba, která se s cílem trvale či dlouhodobě se usadit přesouvá na jiné místo. (Matoušek, 2008, str. 102)

Občan Evropské unie je každá osoba, která je občanem členského státu EU, stejně tak občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska, Švýcarska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku.

Občan třetí země je osoba, která je občanem státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska.

Odbor azylové a migrační politiky (OAMP) je útvar MV, který se konkrétně věnuje oblasti mezinárodní ochrany, vstupu a pobytu cizinců, koordinaci integrace cizinců, mezinárodní a evropské spolupráci v oblasti azylu a migrace, schengenské spolupráci, ochraně hranic a návratové politice. (MVČR)

Přijímací střediska slouží k přijímání a ubytování nových žadatelů o mezinárodní ochranu, a to až do té chvíle, dokud nejsou ukončeny všechny vstupní procedury.

Pobytová střediska slouží k ubytování žadatelů o MO po ukončení všech vstupních procedur v PŘS, a to po dobu řízení ve věci žádosti o MO.

Rodinný příslušník občana EU je člověk, který sám není občanem Evropské unie, ale je rodinným příslušníkem občana jakéhokoliv státu Evropské unie. § 15 zákona č. 326/1999 Sb. vymezuje v přesném znění charakteristiku rodinného příslušníka občan EU.

Správa uprchlických zařízení je organizační složka státu, jež spadá do působnosti MV a která provozuje přijímací a pobytová střediska pro žadatele o udělení MO, integrační a azylová střediska pro držitele MO, dále zařízení pro zajištění cizinců, kteří v ČR pobývají nelegálně, a centra na podporu integrace cizinců. (SUZ MVČR, 2017)

Zákon o azylu je zákon, který upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince, který požádal Českou republiku o MO na území České republiky a pobyt azylanta nebo osoby požívající DO na území, řízení ve věci MO a další řízení vedená podle tohoto zákona, práva a povinnosti žadatele o udělení MO, azylanta, osoby požívající DO na území a cizince, o kterém to stanoví tento zákon, působnost MV a PČR této oblasti státní správy, státní integrační program, azylová zařízení. (§ 1 Zákona 326/1999 Sb. o azylu)

Zákon o pobytu cizinců na území ČR je zákon, který upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie podmínky vstupu cizince na území ČR a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost PČR, MV a MZV věcí v této oblasti státní správy. (§ 1 Zákona 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky)

Shrnutí kapitoly

V první kapitole byly vymezeny pojmy, které souvisí s tématem práce. Práce se zabývá občany třetích zemí, tudíž je kladen vyšší důraz na vysvětlení pojmů spojených s těmito občany. Zákon o pobytu cizinců se týká nejenom osob ze třetích zemí, ale i občanů z EU, ale z větší části je věnován právě občanům třetích zemí, kteří vždy při legálním pobytu na našem území musí mít platné pobytové oprávnění. Odbor azylové a migrační politiky taktéž přijímá i osoby z EU a vyřizuje jejich žádosti o pobyt, ale jak už bylo zmíněno výše, osoby z třetích zemí mají i větší povinnosti vůči zmíněnému odboru, což souvisí s jejich pobytovými oprávněními.

2 PRÁVNÍ POSTAVENÍ OBČANŮ TŘETÍCH ZEMÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

Úvod kapitoly

Kapitola se zabývá právním postavením občanů třetích zemí v České republice. Vymezit si následující skutečnosti je nutné zejména proto, že občané třetích zemí mají odlišná práva a povinnosti s ohledem na jejich povolený pobyt v České republice. Každý druh pobytu vymezuje pro občana třetí země i jiné povinnosti, které je nutné si plnit, tudíž i v kontextu integrace hraje druh povoleného pobytu svou roli. Kapitola stručně zmiňuje i žadatele o mezinárodní ochranu (uprchlíky), jejichž následná integrace může být o to složitější, zejména kvůli míře stresu, kterou si odnesli ze své země původu (např. kvůli válce či pronásledování).¹

Pobyty cizinců na území ČR vymezuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. Tento zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území, stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy. (§1 zákona 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na zemi ČR).

Pokud je cizinec žadatelem o mezinárodní ochranu, vztahuje se na něj zákon č. 325/1999 Sb. o azylu.

Občané třetích zemí mohou na území České republiky pobývat za určitých okolností. Vždy je třeba, aby na území pobývali na základě platného pobytového oprávnění a plnili si své povinnosti vůči pobytovým oprávněním.

¹Nutné je zmínit i to že výzkumná část se nezabývá žadateli o MO, zejména z toho důvodu, že ze země odešli mnohdy nedobrovolně. Jedním z cílů práce je zjistit, proč si osoby třetích zemí vybrali právě ČR, což závisí zejména na dobrovolném výběru a dobrovolném odchodu ze země, což se nedá říct o žadatelích o MO. (poznámka autora)

2.1 Pobytová oprávnění občanů třetích zemí na území České republiky

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1806 stanovuje seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou povinni opatřit si při překročení vnější hranice vízum a dále seznam těch zemí, které jsou od vízové povinnosti osvobozeny. Státní příslušníci zemí, jež jsou osvobozeny od vízové povinnosti, mohou na území členských států pobývat dobu, která není delší než 90 dní během jakéhokoliv období 180 dnů.²

Státy, které uplatňují společnou vízovou politiku a jejich občané, kteří chtějí vstoupit a krátkodobě pobývat na území České republiky, musejí disponovat takzvaným krátkodobým vízem, jehož pobyt je max. do 90 dnů. Státy, jejichž občané podléhají vízové povinnosti ve státech schengenského prostoru, stanovuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1806/2018, v platném znění.³ (MVČR, 2020, a)

Dalším typem pobytu je vízum dlouhodobé, čili vízum k pobytu na území delší než 90 dnů do jednoho roku. Žádost k pobytu nad 90 dnů se podává na příslušném zastupitelském úřadě, jehož je žadatel občanem. Vyhláška č. 429/2010 Sb.⁴ stanovuje seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni žádat o udělení dlouhodobého víza podat na kterémkoli zastupitelském úřadě ČR. (MVČR, 2021, a)

Občan třetí země může na území ČR žádat o povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU, kdy žadatel sám není občanem EU, ale doprovází na území občana EU nebo následuje občana Evropské unie, který na území pobývá (§ 87b zákon 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR).

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1806&from=EN>

³ https://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/kratkodobe_vizum/seznam_statu_jejichz_obcane_podlehaji/index.html

⁴ <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-429>

2.2 Dlouhodobý pobyt na území České republiky

Cizinec, který na území státu ČR pobývá na vízum k pobytu nad 90 dnů, hodlá zde pobývat po dobu delší než 1 rok a bude-li splňovat stejný účel pobytu, je oprávněn si podat žádost o povolení k dlouhodobému pobytu. (§ 42 Zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky).

Žádost je cizinec oprávněn podat na příslušném pracovišti MV ČR, pokud na území pobývá na dlouhodobé vízum, či na příslušném zastupitelském úřadě ČR, a to i bez předchozího pobytu na území (např. za účelem studia, společného soužití, zaměstnanecká karta atd.). K žádosti o dlouhodobý pobyt je vždy nutné doložit náležitosti, které stanovuje zákon, např. zdravotní pojištění, finanční prostředky, potvrzení o studiu apod. (MVČR, 2020, b)

Žádost o DP na území ČR lze podat za účelem společného soužití rodiny na území (§ 42a), cizinec je rezidentem jiného členského státu EU (§ 42c), studia (§ 42d), ochrany na území (§ 42e), vědeckého výzkumu (§ 42f), zaměstnanecké karty (§ 42g), modré karty (§42 i), karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance (§ 42k), karty vnitropodnikově převedeného zaměstnance jiného členského státu Evropské unie (§ 42m), investování (§ 42n), záměru uskutečnit významnou investici a přínos významné investice (§ 42p), strpění pobytu na území (§ 43). (Zákon č. 326/ 1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky).

Cizinec je dále oprávněn žádat MV o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem hledání zaměstnání či zahájení podnikatelské činnosti v souvislosti se skončením studia či vědeckého výzkumu. (§ 42, odst. 3 Zákona č. 326/ 1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky)

Cizinec, který na území ČR pobývá na základě povolení k dlouhodobému pobytu má za povinnost plnit svůj účel tohoto pobytu. Pokud hodlá na území pobývat za jiným účelem, než který mu byl povolen, je povinen požádat ministerstvo o udělení nového povolení k dlouhodobému pobytu. (§ 45 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky).

2.2.1 Doba platnosti dlouhodobého pobytu

Dlouhodobý pobyt vydává MV ČR vždy na určitou dobu. Na rozdíl od trvalého pobytu je jeho doba přesně určena dle účelu pobytu cizince na území. Doba platnosti povolení k dlouhodobému pobytu lze opakovaně prodloužit dle § 44a zákona č. 326/1999 Sb. zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Cizinec tedy před uplynutím platnosti pobytu podává žádost o prodloužení dlouhodobého pobytu. K této žádosti dokládá příslušné dokumenty, které jsou specifikovány účelem tohoto pobytu. K prodloužení platnosti dlouhodobého pobytu je nutné doložit např. doklad o zajištění finančních prostředků na území, zdravotní pojištění či doklad o ubytování na území ČR. K prodloužení platnosti zaměstnanecké karty cizinec mimo jiné dokládá pracovní smlouvu a doklad o ubytování na území ČR. Doba platnosti povolení k dlouhodobému pobytu se realizuje na dobu, která je potřebná k dosažení účelu pobytu. Znamená to tedy, že pro každého cizince je tato doba platnosti pobytu odlišná. Např. platnost dlouhodobého pobytu za účelem studia se cizinci vydá na dobu až dvou let, jde-li o dlouhodobý pobyt za účelem studia v akreditovaném studijním programu na vysoké škole. U zaměstnanecké karty se doba platnosti pobytu prodlužuje na dobu, na kterou byla uzavřena pracovní smlouva, nejdéle však na dobu 2 let.

Platnost DP lze však vydat i na delší dobu. Jde-li např. o účel sloučení rodiny a o rodinného příslušníka cizince s povoleným trvalým pobytem, může být dlouhodobý pobyt vydán až na 5 let. Doba platnosti dlouhodobého pobytu může být vydána i na dobu kratší než jeden rok, kdy tato doba vždy odpovídá potřebě k dosažení účelu. Pokud cizinec, jehož účelem pobytu je zaměstnání (tedy Zaměstnanecká karta) předloží pracovní smlouvu, která je uzavřená např. na půl roku, doba platnosti k dlouhodobému pobytu bude odpovídat účelu – tedy shodná s pracovní smlouvou. (MVČR, 2020, c)

2.3 Trvalý pobyt na území České republiky

Občané třetích zemí mohou žádat příslušný orgán MV ČR o povolení k trvalému pobytu na území ČR. Podmínkou pro udělení trvalého pobytu na území je nepřetržitost pobytu na území po dobu nejméně pěti let. Osobám, které na území pobývají na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia a osoby, které zde pobývají po dobu, po kterou bylo vedeno řízení o mezinárodní ochraně, se tato doba započítává pouze jednou polovinou.⁵ (§ 68 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR).

Pokud cizinec, který podává žádost o trvalý pobyt, splní určité podmínky, MV ČR mu zároveň s povolením k trvalému pobytu přizná i status dlouhodobě pobývajících rezidenta v EU. Cizinec musí splnit 5 let nepřetržitého pobytu, nesmí závažně narušit veřejný pořádek či ohrozit bezpečnost státu či jiného členského státu EU a musí prokázat zajištění prostředků k trvalému pobytu na území (§ 83 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky).

Povolení k trvalému pobytu na území ČR se vydá cizinci i bez předchozího nepřetržitého pobytu, a to např. pokud o trvalý pobyt žádá nezletilé dítě, jehož zákonný zástupce na území ČR pobývá na základě povolení k trvalému pobytu a důvodem žádosti je společné soužití těchto cizinců (§ 66 odst. 1 písm. d) zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR).

Narodí-li se cizinci pobývajícím na území ČR na základě povolení k trvalému pobytu dítě, je povinen do 60 dnů ode dne narození žádat MV ČR o povolení k trvalému pobytu dítěte narozeného na území. (§ 88 zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky).

Platnost povolení trvalého pobytu se vydává na dobu 10 let, u cizince mladšího 15 let je tato doba pět let. Povolení k TP se vydává na průkazech obsahujících biometrické údaje. Dobu platnosti průkazu lze opakovaně prodloužit, a to až 90 dní před skončením platnosti průkazu. (MVČR, 2021, b)

⁵ Tzn.: osobě, která na území pobývá 5 let s povoleným dlouhodobým pobytem za účelem studia, se do doby nepřetržitosti pobytu započítá pouze 2,5 roku.

2.3.1 Osoby s trvalým pobytem na území ČR

Český statistický úřad (ČSÚ) uvádí počet **206 944 osob ze třetích zemí**, které měly ke dni 31. 12. 2019 povolený trvalý pobyt na území ČR. Trvalý pobyt **osob z EU** pak ke stejnému datu činil počet **92 509 osob**. Dohromady tedy na území ČR žilo 299 453 osob s povoleným trvalým pobytem na území ČR.

V roce 2004 mělo na území ČR povolen trvalý pobyt 99 467 osob. V roce 2019 to bylo 299 453 osob s povoleným trvalým pobytem na území ČR. Počet cizinců s povoleným trvalým pobytem za 15 let, tedy v období od roku 2004 do roku 2019 stoupl o 206 944 cizinců s povoleným TP na našem území.⁶ (ČSÚ, 31. 12. 2019)

K měsíci září roku 2020 eviduje ČSÚ počet 306 853 cizinců s povoleným TP. Od 31. 12. 2019 do 30. 9. 2020 (tedy za 9 měsíců) vzrostl počet cizinců s TP na území ČR o 7 400. (ČSÚ, 2020)

2.4 Některé rozdíly pramenící z druhu pobytu v ČR

Nejvýraznějším faktorem určujícím práva a povinnosti je státní občanství. Občan České republiky má založen základní vztah s Českou republikou. Vstup a následný pobyt cizince⁷ je regulován a určován dle zákonných norem. Po cizincích, kteří chtějí na území našeho státu pobývat delší dobu, je požadováno prokázání např. dostatečných finančních prostředků atp. Stejně tak je nutné si uvědomit, že pobyt cizince na území ČR není nikdy jistý. Pokud např. cizinec poruší zákon, může mu být za určitých podmínek uložen trest vyhoštění z ČR. (Šišková, 2001, str. 31)

Zaměstnávání občanů ze třetích zemí se liší dle druhu povoleného pobytu. Na trhu práce mají osoby s **povoleným trvalým pobytem** stejná práva jako občané ČR, řídí se zákonem o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.) a nemusí mít k zaměstnání povolení. Při ztrátě zaměstnání je cizince možno zařadit do evidence uchazečů o zaměstnání. ÚP může taktéž těmto osobám umožnit rekvalifikaci. Při splnění zákonem daných podmínek má osoba nárok na podporu v nezaměstnanosti. (MVČR, 2021, b)

⁶ celkem cizinci z EU a třetích zemí, bez azylantů

⁷ osoba, která nemá české státní občanství

Oproti tomu občané s povoleným **dlouhodobým pobytem** se řídí především účelem. Osoba se **zaměstnaneckou kartou**⁸ má povinnost pracovat na pracovní pozici, pro kterou ji bylo povolení vydáno. Pokud by cizinec chtěl zaměstnání změnit, musí požádat MV o souhlas k této změně. Pokud osoba zaměstnání ztratí, náleží jí ochranná lhůta 60 dnů pro nalezení nového zaměstnání. V případě, že si cizinec do 60 dnů nové zaměstnání nenajde, platnost zaměstnanecké karty zanikne. Stejně tak, pokud není plněn účel pobytu, pro který byla karta vydána, MV může platnost zaměstnanecké karty zrušit. Dalším rozdílem je i např. DP za účelem sloučení rodiny, kdy osoba s tímto účelem má volný přístup na trh práce, nemusí tak MV žádat o pracovní povolení, stejně tak nemusí vykonávat žádné zaměstnání na území ČR. (MVČR, 2021, c)

Schebelle a Kubát (2017, str. 32) uvádí, že osoby z třetích zemí, které mají na území ČR povolen trvalý pobyt, mají dle platné legislativy **téměř srovnatelná práva** jako občané ČR. Cizinec s trvalým pobytem má nárok koupit vlastní nemovitost za stejných podmínek jako občan ČR, s využitím např. hypotečního úvěru. Na trhu práce mají rovněž tito cizinci stejná práva jako občané ČR, řídí se zákonem o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.) a nemusí mít k zaměstnání povolení. Rovněž mají cizinci s trvalým pobytem v ČR nárok na vyplácení příslušného (starobního, invalidního atp.) důchodu, dávky státní sociální podpory a mají nárok na rovný přístup ke vzdělání podle školského a vysokoškolského zákona. (Schebelle, Kubát, 2017)

Trvalý pobyt můžeme tedy brát jako **důležitý faktor pro úspěšnou integraci** do společnosti. Díky tomu, že povolení k TP se vydává na 10 let, jeho prodloužení není v praxi nijak složité (na rozdíl od pobytů dlouhodobých) odbourává pro cizince překážky v podobě např. nutnosti žádat o pracovní povolení. (Rákoczyová, Trbola, 2009, str. 122)

Oproti dřívějším letům, kdy cizinci přicházeli do České republiky zejména z pracovních důvodů, v současné době **roste podíl cizinců, kteří mají povolený trvalý pobyt**. Vysvětlit to lze tak, že cizinci více přechází ke stabilnímu a trvalému usazení se v jedné zemi spolu se svými rodinami a snaží se o úspěšnou integraci do české majoritní společnosti. (Schebelle, Kubát, 2017, str. 31)

⁸ zaměstnanecká karta má duální charakter – povoluje pobyt cizinci na území ČR a zároveň mu dává oprávnění pracovat

2.5 Mezinárodní ochrana

Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu je základním právním předpisem, který upravuje problematiku mezinárodní ochrany na území ČR. Řízení o udělení mezinárodní ochrany se vede u Ministerstva vnitra České republiky jakožto u orgánu I. stupně. Pokud MV žádost zamítne, lze podat žalobu k příslušnému krajskému soudu. Dále lze proti rozhodnutí KS o žalobě podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. (MVČR, 2019)

Pokud cizinec v České republice podá žádost o mezinárodní ochranu, je zřejmé, že v ČR hledá ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu, která by mu hrozila ve státě původu. Cizinec se tedy dostaví do konkrétního přijímacího střediska⁹, kde poskytne podrobnější údaje ke své žádosti, odevzdá cestovní pas a proběhne zde i zdravotní prohlídka.

V řízení o udělení MO se také zjišťuje, jaké důvody vedly k odchodu ze země původu a zda jsou splněny podmínky k udělení MO, kdy se cizinci udělí jedna z forem MO, azyl nebo doplňková ochrana. Do doby vyřízení žádosti o MO může žadatel pobývat v pobytovém středisku¹⁰. Pokud orgán prvního stupně ve věci řízení o MO rozhodne záporně, je cizinec povinen ze země vycestovat, nepodá-li žalobu proti rozhodnutí orgánu prvního stupně. (MVČR, 2020, d).

Je-li žádost vyřízena kladně a žadateli je udělena MO, může požádat o umístění v integračním azylovém středisku,¹¹ kde může strávit maximálně 18 měsíců života. Pobyt v tomto zařízení je vhodný zejména pro získání základů českého jazyka, nalezení zaměstnání či bydlení. (MVČR, 2018)

⁹ Přijímací střediska cizinců v České republice se nacházejí v Zastávce u Brna a na mezinárodním letišti Praha - Ruzyně

¹⁰ Pobytová střediska v ČR: Kostelec nad Orlicí, Havířov, Zastávka u Brna, Bělá - Jezová

¹¹ Integrační azylová střediska v ČR: Brno – Židenice, Jaroměř – Josefov, Havířov, Předlice

2.5.1 Azyl

Azyl je jedna z forem mezinárodní ochrany. Žadatelé se azyl udělí, pokud je zjištěno, že by mu při navrácení do země jeho původu hrozilo pronásledování za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště. (§ 12 Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu)

Azyl lze také udělit za účelem sloučení rodiny či z humanitárních důvodů. (§ 13, § 14 Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu)

2.5.2 Doplnková ochrana

Doplnková ochrana je druhá z forem MO, kterou lze v České republice udělit žadateli o mezinárodní ochranu. Doplnková ochrana se udělí cizinci, který nesplňuje požadavky na udělení azylu. Doplnková ochrana se udělí tehdy, bude-li v řízení o udělení MO zjištěno, že by osobě při navrácení do státu původu hrozilo nebezpečí vážné újmy, za což se považuje uložení nebo vykonání trestu smrti, mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu, nebo pokud by vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. (§14a Zákona č. 325/1999 Sb. o azylu) Dle § 14b zákona č. 325/1999 Sb. o azylu je možné doplnkovou ochranu udělit za účelem sloučení rodiny.

2.6 Instituce zabývající se pobyty cizinců

Odbor azylové a migrační politiky, dále jen OAMP, je útvaru spadající do resortu Ministerstva vnitra. OAMP se věnuje problematice *mezinárodní ochrany, vstupu a pobytu cizinců, koordinaci integrace cizinců, mezinárodní a evropské spolupráci v oblasti azylu a migrace, schengenské spolupráci, ochraně hranic a návratové politice*. OAMP se člení na několik pracovišť a oddělení, pro podávání žádostí a řešení pobytových oprávnění cizinců jsou klíčová pracoviště pobytných cizinců, a oddělení pobytového a správního řízení, která se nacházejí v jednotlivých krajích České republiky. (MVČR, 2020, e)

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky (SUZ MVČR)
je organizační složka státu, jež spadá do působnosti prvního náměstka ministra vnitra pro řízení sekce vnitřní bezpečnosti a policejního vzdělávání. Organizace byla zřízena k 1. lednu 1996. SUZ provozuje několik druhů zařízení. Mezi ně patří Přijímací střediska, Pobytová střediska, Integrovaná azylová střediska a Centra na podporu integrace cizinců. Činnosti SUZ vymezuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR a Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu. (SUZ MVČR, 2017)

Shrnutí kapitoly

Občané třetích zemí, kteří se rozhodnou pro život v České republice, musí mít vždy povolení k pobytu na území České republiky od příslušných orgánů (za předpokladu, že zde chtějí žít legálně). Podrobněji byly vysvětleny pobyty **dlouhodobý a trvalý** - zejména z toho důvodu, že výzkumná část a rozhovory se orientují pouze na osoby s těmito druhy pobytů. Tito lidé, jež žijí v ČR delší dobu, mohou lépe zhodnotit, jak se jim v Česku žije a co jim jejich integraci zlehčuje či znesnadňuje. Osoby s dlouhodobým pobytem mají povinnost svůj pobyt před skončením platnosti vždy prodloužit. Pro prodloužení pobytu je ovšem nutné dokládat náležitosti, které stanoví zákon, jako je např. doložení finančních prostředků k pobytu, zdravotní pojištění či doklad o ubytování. Při podání žádosti je také nutné zaplatit správní poplatek, což může být pro některé osoby finančně velmi náročné či je může stresovat možnost, že jejich pobyt nemusí být prodloužen. Osob, které získaly TP se tyto povinnosti naproti tomu netýkají. Jejich povinností je pouze prodloužit průkaz o povolení k TP, a to jednou za 10 let (u dětí do 15 let 5 let). Osoby s trvalým pobytem tak mohou také zhodnotit rozdíly, které panují mezi dlouhodobým a trvalým pobytem – jak např. vnímají nyní svá práva od nabytí TP. Občan třetí země, který se rozhodl pro život v ČR a hodlá zde zůstat trvale, může disponovat i vyšší mírou motivace pro integraci do české společnosti než např. osoba, která do země přichází pouze za účelem výdělků financí. Integrace se proto odvíjí i dle povoleného pobytu v ČR a plánů cizinců do budoucna.

3 MIGRACE A MIGRANTI V ČESKÉ REPUBLICE

Úvod kapitoly

Třetí kapitola práce se zabývá migrací a zejména migranty v České republice. Kapitola vysvětluje jak migraci obecně, tak uvádí počty migrantů v České republice. To je důležité vědět zejména proto, že díky stále se zvyšujícímu počtu cizinců na našem území je i nutné reagovat na jejich úspěšnou integraci a adaptaci. Česká republika je pro mnohé cizince cílovou zemí. Proto bychom měli poznat i důvody, které tyto osoby do Česka přivedly a co jejich migraci předcházelo. Zda ze své země odešli dobrovolně, zda jejich důvodem je špatná ekonomická situace nebo se přistěhovali za svou rodinou. Díky poznání důvodů, které do ČR občany třetích zemí přivádějí, můžeme s těmito osobami lépe pracovat a pomoci jim se integrovat a orientovat v českém prostředí.

Migrace je v našem světě známá od počátku. Důvod, jenž nutí obyvatelstvo k migraci, je mimo jiné určitá životní úroveň nejrozličnějších společností. Bohaté země logicky migranty přitahují, zejména díky pracovním příležitostem. (Šišková, 2001)

Matoušek (2008, str. 102) charakterizuje migraci jako stěhování obyvatel z jednoho regionu do jiného. Může jít o vnitrostátní i mezinárodní jev. Migraci rozdělujeme na emigraci (vystěhovalectví) nebo imigraci (přistěhovalectví). Vytlačující faktory jsou vlivy, které vypuzují obyvatelstvo ze země. Mezi tyto faktory mohou patřit např. slabá ekonomika či vysoký přírůstek obyvatel. Na druhé straně jsou tu vlivy, které jednotlivé osoby do jiné země přitahují. Vzdělávací či pracovní příležitosti nebo bohatství země jsou faktory, které mohou být pro cizince lákavé. Dalšími důvody migrace mohou být např. politická stabilita či garantování lidských práv. (Matoušek, 2008)

Do devadesátých let byl v naší zemi zanedbatelný počet imigrantů. Postupem času se naše republika stává zemí cílovou pro velké množství lidí. V roce 2000 ovšem vstupuje v platnost zákon o pobytu cizinců a zákon o azylu, jenž zapříčinil významný pokles imigrantů. Drbohlav (2010, str. 39) potvrzuje pokles počtu cizinců na území ČR v tomto roce zejména kvůli změně legislativy a také výraznému zpřísnění podmínek pro získávání povolení k pobytu a pracovního povolení v ČR.

Od roku 1989 se stabilizovalo národnostní složení cizinců, které se do dnešního dne téměř nemění. Nejpočetnější skupinu tvoří Ukrajinci a hned na druhém místě Vietnamci. (Kappala in Matoušek, 2013, str. 344)

Všechny země, které zažívají migrační přírůstky obyvatel, se setkávají se vznikem komunit přistěhovalců, jako je např. Vietnamská komunita v ČR. Nutné je zmínit i to, že přistěhování cizince do jiné země mohou doprovázet problémy, jako jsou těžkosti s osvojením nového jazyka, jiná kultura, rasistické či nepřátelské projevy většinové společnosti či nezaměstnanost. (Matoušek, 2008, str. 102)

3.1 Dělení migrace

Migranty, kteří se přistěhují do určité země (tedy přistěhovalci), můžeme dělit do několika skupin. Jako první to jsou **legálně přijatí imigranti**. Od těchto osob se očekává, že se v zemi hodlají usadit trvale, mají zájem si zde najít práci a integrovat se. Do země jsou proto přijímáni dle daných pravidel imigračních programů. S těmito imigranty do země často vstupují jejich rodinní příslušníci. Do této skupiny můžeme zahrnout i **legálně přijaté dočasné imigranty**, jejichž cílem je většinou sezónní zaměstnání, např. dělníci. Tyto osoby do země imigrují na určitou dobu s cílem výdělku a po určité době se vracejí zpět domů.

Další skupinou jsou **žadatelé o azyl**. Žadatelem o azyl se stává osoba požadující *uprchlický status* v cílové zemi. Podle OSN jsou těmito osobami lidé, kteří utekli ze své země z důvodu strachu z pronásledování či trestání kvůli své rase, náboženství či politickému přesvědčení a do rodné země se nemohou či nechtějí vrátit. Poslední skupinou jsou **ilegální imigranti**, jejichž pobyt v zemi není vládou schválen ani podporován. Na tyto osoby je nahlíženo jako na nežádoucí. (Kappala in Matoušek, 2013, str. 344)

3.2 Cizinci (migranti) v České republice

ČSÚ vede záznamy o počtu cizinců v České republice. V roce 2019 byl ke dni 31. 12. uveden počet 595 881 cizinců žijících na našem území s platným povoleným pobytem. V roce 2020, konkrétně k datu 30. 9. 2020¹² byl počet cizinců v ČR **616 659**, z toho **352 516 mužů** a **264 143 žen**. Jak uvádí Dohnalová (2012, str. 19), počet mužů žijících v ČR převažuje nad počtem žen, což potvrzuje vzorec, kdy na cestu se nejprve vydá muž a až poté jej následuje žena či celá rodina.

Ke stejnému datu evidujeme nejvíce občanů Ukrajiny s povoleným pobytem, konkrétně 158 300. Občanů Vietnamu bylo napočítáno 62 523 a Rusů 37 827. (ČSÚ, 2020)

Od 31. 12. 2019 do 30. 9. 2020, tedy za **9 měsíců**, vzrostl počet cizinců s povoleným pobytem na našem území o **20 778 osob**. Kappala (in Matoušek, 2013, str. 344) dále uvádí, že počet cizinců se podle některých odhadů dramaticky zvýší poté, co k těmto údajům přičteme i osoby žijící v ČR ilegálně.

3.3 Migrace osob ze třetích zemí

Třetí země zahrnují státy, které jsou velmi odlišné svými ekonomickými a politickými systémy. Kanada, Norsko, USA mohou představovat vyspělou západní demokracii, naproti tomu např. Severní Korea vyobrazuje totalitní režim rozvojového světa. Státem, který nám je poměrně blízký kulturně i jazykově, ovšem proti ČR méně ekonomicky vyspělý, je např. Ukrajina. Japonsko je vyspělé ekonomicky, avšak se silnou kulturní odlišností.

Migranti ze třetích zemí představují *pestrou směsici kultur, národností a jazyků*. Jejich odlišnosti naopak můžeme spatřovat nejenom v jiných kulturách či v rozdílné mluvě, ale také v jejich **motivaci a okolnostech, které je do Česka přivádějí**. Rozdílnost také spatřujeme v druzích pobytu či v dalších plánech těchto osob do budoucnosti.

Život v ČR a plány do budoucnosti ovlivňují jak pracovní, tak i soukromé oblasti života. Jak uvádí Rákoczyová a Trbola (2009, str. 54), pro většinu lidí je klíčové uplatnění na trhu práce.

¹² ČSÚ uvádí čísla od r. 2004

Případný návrat do země původu zapříčiněný ztrátou zaměstnání ovšem závisí na délce pobytu, integraci a dalších vazbách na Českou republiku. Setrvání v ČR je proto ovlivněno nejenom uplatněním na trhu práce, ale i *aktuálním stupněm integrace*.

Můžeme tedy říci, že na imigraci do ČR (a nejenom do ČR) se podílí celá řada faktorů. Zařadit sem můžeme jak pracovní, tak i osobní důvody. Rákoczyová a Trbola (2009, str. 52) uvádí, že mezi další důvody migrace do ČR dotazovaní nejčastěji uvádí počátek vztahu s partnerem/partnerkou z ČR, sňatek, pracovní nabídka, ekonomická situace v zemi původu, vysoká nezaměstnanost v zemi původu, obtížné hledání zaměstnání, zájem o práci v mezinárodním prostředí nebo poznávání nových zemí a způsobu života. (Rákoczyová, Trbola, 2009)

Shrnutí kapitoly

Migrace je proces, který je známý všem lidem. Po staletí se setkáváme s migrací obyvatelstva z nejrůznějších důvodů. Nalezení bezpečnějšího místa pro život, únik před přírodní katastrofou či strádáním. Migrace do jiné země a hledání nového života je spojena s řadou problémů. Není to jen jazyk či jiná kultura, ale je důležité zmínit i druhou stranu mince, tedy původní obyvatelstvo dané země. Migrace může způsobovat napětí mezi starými a novými obyvateli. Státy jsou proto nuceny hledat způsoby, jak řešit nově vzniklou situaci. Velký význam je proto kladen na integraci nově příchozích osob, a zároveň je nutné brát integraci jako oboustranný proces, tedy zařazování migrantů do společnosti a aktivní participaci původních občanů na společenském dění, do kterého patří i osoby jiné barvy pleti, národností, kultur apod. (Rothfusz a Dvořáková in Dvořáková a kol., 2008)

4 SOCIÁLNÍ PRÁCE S CIZINCI

Úvod kapitoly

Vymezení sociální práce s cizinci je nutné zejména proto, že integrace jde často ruku v ruce se SP. Role sociálního pracovníka, jehož klientem je cizinec, může být složitá zejména díky odlišnému jazyku či kultuře. Kapitola popisuje sociálního pracovníka při práci s cizincem i uprchlíkem, kdy se tato práce může lišit, zejména proto, že uprchlíci většinou neodešli ze své země dobrovolně, naproti tomu ostatní cizinci většinou ano – např. pro zlepšení finanční situace. Lišit se může i podle toho, s jakým národem se pracuje. Kapitola dále zaznamenává sociální integraci cizinců v jednotlivých oblastech života.

„Sociální práce je společenskovědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění.“ (Matoušek, 2008, str. 200 – 201)

Posláním sociální práce je dle Úlehly (2004, str. 25) naslouchat tomu, co si přeje klient a co ve svých normách chce společnost. Pracovník by tedy měl být *„prostředníkem mezi normami společnosti a přesvědčení klienta“*. Pracovník působí na klientovo chování i společenské normy. *„Obecný cíl sociální práce je v soustavné koordinaci změn na straně norem i na straně klientových způsobů.“* (Úlehla, 2004)

Cizinci, tedy i azylantí či uprchlíci, jsou lidé se stejnými biologickými, psychickými a sociálními potřebami jako všichni ostatní lidé. Práce s těmito osobami se ale může lišit právním postavením, které je cizinci v naší zemi přiděleno, tak i důvody migrace a mírou stresu, se kterou cizinec ze země původu odešel. (Gunterová in Matoušek, 2012)

Všeobecná deklarace lidských práv a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech jsou dokumenty, které stvrzují právo člověka na přiměřenou životní úroveň jeho i jeho rodiny. (Princová in Matoušek, 2013).

Všeobecná deklaráce lidských práv deklaruje svobodu a rovnost všem lidem bez ohledu na rasu, pohlaví, jazyk, náboženství, politické vyznání apod. Dále zakotvuje právo na život, svobodu a bezpečnost, vyhlašuje právo na (...) opuštění vlastní země, azyl, návrat do země či státní příslušnost. (Matoušek, 2008)

4.1 Specifika sociální práce s cizinci - role sociálního pracovníka při práci s migranty

Česká republika se z migrační tranzitní země stává pro mnohé migranty zemí cílovou. Je proto důležité, aby pracovníci v pomáhajících profesích byli připraveni na odlišnosti určitých kultur a národů a pozitivně zacházeli s rozdíly a uměli nabídnout odpovídající pomoc na řešení nejrůznějších problémů. Jak uvádí Dohnalová (2012), pro práci s migranty je vyžadováno, aby se sociální pracovník orientoval v legislativě, měl by znát migrační a integrační politiku ČR a EU, orientovat se v kulturních odlišnostech jednotlivých národů a samozřejmě splňovat požadovanou odbornou kvalifikaci na vykonávání pozice sociálního pracovníka. Dále je to znalost demografických údajů, která může pomáhajícím pracovníkům umožnit celou klientovu situaci vnímat v širším měřítku a nevytvářet si předsudky či povrchně klienta hodnotit. (Dohnalová, 2012)

Sociální pracovník může působit jako prostředník mezi cizincem/klientem a českou společností. Doprovází ho na úřady, zastává jednání s úředníky, dále např. se sousedy či dalšími osobami. Gunterová (in Matoušek, 2012) např. uvádí, že se sociální pracovník a cizinec/klient mohou dostat do konfrontace z důvodu odlišnosti jednotlivých kultur. Sociální pracovník by tedy měl dobře znát českou společnost a zároveň být seznámen s kulturou klientovi země původu. Znalost sociálního pracovníka je předpokladem k vytvoření kvalitního vztahu s klientem, což napomáhá zbavit se nejistoty pramenící např. z klientova původu. (Gunterová in Matoušek, 2012)

4.1.1 Sociální práce s uprchlíky

Uprchlíci patří mezi specifickou cílovou skupinu sociální práce. Vymezení pojmu uprchlík nalezneme v Úmluvě o právním postavení uprchlíka (zvaná též jako Ženevská úmluva) přijaté v Ženevě roku 1951.

„Pojem uprchlík se vztahuje na kteroukoli osobu, jež se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti, totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.“

Sociální pracovník by měl pochopit reálné klientovy potřeby a začít tak řešit dílčí problémy a postupně směřovat k vyřešení celé situace. Sociální pracovník, jehož klientem je právě uprchlík (či osoba s přiznanou MO) si musí uvědomit, že tito lidé se nacházejí v určité životní nejistotě. Jejich obavy z budoucnosti doprovází řada otázek a mohou je trápit obavy i z toho, jak je přijme společnost, jestli budou schopni se v nové zemi naučit žít apod. Po zajištění základních potřeb by mělo být poskytováno kvalitní poradenství a následně směřovat tyto osoby k integraci do české společnosti. V ideálním případě by člověk na konci procesu měl mít zajištěné bydlení, zaměstnání, vzdělání, ovládat český jazyk a být vyrovnán se svou minulostí. Neměl by zapomínat na svou kulturu a původ a zároveň znát i zvyky a kulturu České republiky a být plně zapojen a integrován do české společnosti.

Státní instituce se často zmiňují pouze o integraci osob, které získaly MO (ve formě azylu či doplňkové ochrany), nikoli o žadatelích o MO. Může se tedy zdát, že u žadatelů o MO se předpokládá, že jejich žádost bude zamítnuta, a tudíž integrace a celková práce s nimi nemá význam. Pokud je tedy šance o získání azylu či doplňkové ochrany opravdu mizivá, pak je důležité pracovat s těmito lidmi na možnostech, které se jim nabízejí, jako je např. případný návrat do země původu apod. (Günterová in Matoušek, 2012)

4.2 Sociální práce jako nástroj k úspěšné integraci

Sociální práce se od různých dalších disciplín (jako např. psychologie, pedagogika atp.) odlišuje tím, že nemá přesně zaměřenou specializaci. Můžeme říci, že se zaměřuje na pomoc v nejrůznějších životních situacích člověka. Janebová (2014) ve své publikaci *Teorie a metody sociální práce* uvádí rozdělení dle Libora Musila, který se pokusil vymezit, v čem spočívá odlišnost sociální práce od jiných pomáhajících profesí. Prvním specifickým znakem je dle něj komplexnost sociální práce, což znamená, že sociální pracovník při práci s klientem vychází z posouzení jeho životní situace a bere v potaz veškeré bariéry, které způsobují nepříznivou klientovu situaci. V případě cizince by takovou bariérou mohl být např. jazyk, kdy neznalost jazyka může ztížit integraci do společnosti. Nemusí to být ale pouze bariéra ze strany klienta, ale i ze strany sociálního prostředí, např. diskriminace ve společnosti či špatné zákony. Dalším znakem je zprostředkování interakcí mezi klientem a jeho sociálním prostředím, kdy zprostředkování interakcí může značit sociální fungování lidí ve společnosti, tedy výkon sociálních rolí člověka ve společnosti a tudíž i kvalitní sociální začleňování. (Janebová, 2014)

Sociální začleňování cizinců nepředstavuje jednoduchý proces. Sociální začleňování obecně můžeme chápat jako proces a opak sociálního vyloučení a dále jako výraz zastřešující **aktivity sociální práce**. Sociální práce tak může při začleňování cizinců sehrát výraznou roli, zejména proto, že sociální pracovník může být ze začátku jedinou osobou zprostředkovávající cizinci kontakt se sociálním prostředím. Při sociálním začleňování cizinců se jedná o spolupráci několika dílčích mechanismů v různých oblastech života. Sociální integraci rozděluje Trbola a Rákoczyová (2009, str. 25-34) do 4 různých dimenzí. První dimenze se nazývá **strukturální**. V této oblasti jsou migranti směřováni zejména do začlenění do ekonomické oblasti, tedy na trh práce. Zaměstnanost může být brána jako rozhodující faktor pro sociální integraci. Zaměstnanost představuje nejenom ochranu před chudobou, ale i lepší možnost rozvinout sociální kontakty s majoritou, tedy s českou společností. Od zaměstnání a finanční aktivity se poté odvíjí i další oblasti života, jako je např. bydlení. S vyšší příjmu souvisí i způsob bydlení cizinců. Pro sociální začlenění cizinců je v rámci integračního procesu důležitý i přístup ke vzdělávání, jako např. jazykové nebo integrační kurzy.

Děti migrantů, které navštěvují české školy, mají nejenom přístup ke vzdělání, ale i kontakt se spolužáky, čímž získávají další potřebné kompetence k sociálnímu začlenění. Velmi důležitým faktorem ovlivňujícím sociální integraci je pobytový status jedince, který mění rozsah práv a povinností cizince a výrazně ovlivňuje možnosti integraci cizinců v jednotlivých oblastech. V této strukturální dimenzi je kladen důraz zejména na integraci na trh práce, a právě zde spatřujeme odlišnosti vyplývající z jednotlivých pobytových statusů. Vzniká tak rozdělení osob s volným přístupem na trh práce a osob, které o pracovní povolení musí žádat. **Kulturní** dimenzi rozumíme socializaci do nové společnosti a nabývání znalostí umožňující porozumění typickým situacím ve společnosti. Osoba by tak měla jednat v souladu se společenskými normami a přizpůsobit se místním hodnotám a vzorcům chování naší společnosti. Mezi výrazný faktor kulturní dimenze patří rozvoj jazykových schopností. Osvojení jazyka majoritní společnosti vede k integraci v oblasti vztahů s majoritou. V České republice se na jazykovou znalost v rámci integrace klade velký důraz, což potvrzuje např. i prokázání znalosti jazyka pro získání trvalého pobytu. **Interaktivní** dimenze je charakteristická rozvojem sociálních kontaktů s majoritní společností. Tyto kontakty mohou být v úrovni blízkých vztahů, ať už ve formě přátelství či smíšeného manželství, ale zapomínat bychom také neměli na neméně důležité kontakty na neformální úrovni, např. známí či sousedé. **Identifikační** dimenze sociální integrace se zabývá zejména identitou daného cizince. Během usazování a adaptování na jinou společnost se identita může měnit. U cizince mohou vzniknout vztahy k majoritní skupině, zároveň vnímá i svou kulturu a tíhne k ní. Identifikace může vyjadřovat vztah mezi jednotlivcem a sociálním systémem, příkladem je národnostní hrdost či ztotožnění se s tímto sociálním systémem.

Sociální integrace je složitý proces, který se prolíná do všech oblastí života cizince. Průběh sociální integrace je ovlivňován zejména snahou a motivací ze strany cizince, ale zároveň je spojen i se snahou a postojem většinové společnosti. (Trbola a Rákoczyová, 2009)

Shrnutí kapitoly

Sociální práce může být důležitou součástí úspěšné integrace. V některých případech se cizinec, zejména pokud se kulturně přibližuje naší společnosti, integruje a adaptuje do naší společnosti zcela bez problémů. Ovšem pokud se integrace nedaří, může přijít na pomoc sociální práce. Specifickým klientem může být osoba, která sice o MO v naší zemi požádala, ovšem žádosti nebylo vyhověno. Dále uprchlík, tedy osoba požívající MO v naší zemi si může odnášet silné trauma způsobené jeho nedobrovolným odchodem ze země. V takovém případě je pomoc SP většinou nezbytná, je nutné, aby sociální pracovník znal klientovu minulost, jeho kulturu a dokázal akceptovat jeho odlišnost bez nejrůznějších předsudků. Sociální práce se zaměřuje na všechny lidi bez rozdílu, kteří se ocitli v nějaké nepříznivé situaci, prolíná se do všech oblastí života. Sociální začleňování cizinců se prolíná všemi oblastmi života, od zaměstnání až po trávení volného času. Tím, že sociální práce nemá přesně stanovenou specializaci, může klientovi pomáhat v těchto nejrůznějších oblastech života, stejně tak bez jakýchkoli předsudků nebo diskriminace.

5 INTEGRACE CIZINCŮ DO ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Úvod kapitoly

Kapitola se zabývá integrací cizinců. Důležitou součástí, která by měla vést k úspěšné integraci občanů třetích zemí je Koncepce integrace cizinců. Zde jsou vytyčeny cíle a plány, které mohou přispívat k úspěšné integraci. Důležité je ale vědět, jaké jsou ty nástroje, které k integraci cizinců přispívají a které naopak mohou být překážkou. Vyjasnění si toho, co je nástrojem k úspěchu a co naopak k neúspěchu, může být klíčem k úspěšné integraci osob. Nutné je vycházet i z osobních potřeb jednotlivých cizinců a reagovat na ně. Jak už bylo řečeno, do integrace osob ze třetích zemí se mimo jiné promítají i druhy povolených pobytů v České republice.

Pojem integrace bychom mohli charakterizovat jako snahu o začlenění člověka do společnosti, zejména se jedná o osoby znevýhodněné sociálně či zdravotně. Zařadit zde můžeme i pracovní začlenění. Integrace je opakem sociálního vylučování, je to uznávaný ideál sociální práce.

Integraci cizinců můžeme považovat za proces oboustranný, tedy za výsledek realistického hodnocení ze strany cizince (nebo uprchlíka) a za nabídku hostitelské země. Cizinec si vybuduje nové kontakty a zároveň si ponechává svou minulost a kulturu či tradice. Rozlišovat můžeme mezi *hyperintegrací* a *hypointegrací*. První ze zmíněných termínů se vyskytuje zejména u dospívajících dětí cizinců, kteří se svůj původ snaží skrývat a stydí se za něj. Jde o nadměrnou integraci do kultury hostitelské země. Hypointegrací se naopak člověk snaží dávat najevo svou odlišnost a zdůrazňuje své kultury, tradice, případně i náboženství. (Matoušek, 2008)

Úspěšná integrace do cizí společnosti je složitý proces. Ovlivňuje ji jak snaha migrantů samotných, tak i politika dané země a přístup občanů k migrantům. Vliv na integraci má řada faktorů, jedná se např. o kulturní blízkost či naopak silnou odlišnost, snaha migrantů se začlenit a vstřícnost občanů dané země tyto migranty přijmout.

Migrace do nového prostředí a tedy následná úspěšná integrace je pro mnoho lidí stresující, což je mnohdy přirovnáváno k náročným situacím, kterým musí člověk čelit, jako např. smrt blízkého člověka. Dá se říci, že integrace do nového prostředí bude obtížnější zejména pro lidi, kteří ze své země odešli nedobrovolně a často i nepřipraveni, než pro osoby, jejichž rozhodnutí odejít do jiné země bylo dobrovolné. (Šišková, 2001)

5.1 Integrační politika České republiky

Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu je dokument, ze kterého vychází integrační politika České republiky. Tato koncepce se zabývá zejména občany třetích zemí a jejich úspěšnou integrací do naší společnosti. Na druhé straně stojí majoritní společnost, tedy česká populace, jelikož úspěšná integrace je procesem oboustranným. Cílovou skupinou, zejména při využívání některých integračních nástrojů, jakou jsou např. jazykové kurzy či pomoc ve složité životní situaci, jsou i občané EU a držitelé Mezinárodní ochrany.

Integrační politika si klade za cíl zejména podpořit bezproblémové a oboustranně prospěšné soužití cizinců a občanů ČR. Integrace cizinců je vhodná zejména pro ekonomický, kulturní a sociální rozvoj společnosti a sociální soudržnost. Cizinci by tak měli být schopni žít důstojný život v České republice, vnímat sami sebe jako plnohodnotnou součást společnosti, znát svá práva a povinnosti, být schopni se domluvit v českém jazyce, orientovat se v tradicích a zvyklostech České republiky, být sociálně a ekonomicky soběstační a vědět, kde v případě nouze naleznou pomoc. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2021)

5.2 Nástroje k integraci cizinců

Pro úspěšnou integraci cizinců je nutné zjistit, co tyto osoby považují osobně za důležité a co potřebují, aby se v „cizí zemi“ cítili dobře. Mezi nejčastější potřeby řadíme **zajištění práce, bydlení, vzdělávání, sociální a kulturní kontakty**. (Dvořáková a kol. 2008, str. 39)

V každé oblasti života se můžeme setkávat s problémy, které mohou integraci cizincům znepříjemnit, ale i s vlivy, které integraci usnadňují. Miroslava Rákoczyová a Robert Trbola ve své publikaci *Sociální integrace přistěhovalců v České republice* (2009) čerpají ze z reálných kvalitativních rozhovorů s přistěhovalci do České republiky. Rozhovory byly zaměřeny na nejrůznější oblasti života. Díky skutečným citacím z rozhovorů s těmito lidmi je možné nahlédnout do reálných zkušeností a zhodnotit tak, jaké faktory skutečně mohou být při integraci pro cizince přínosné a jaké jsou naopak komplikací.¹³

Jazyk a schopnost domluvit se česky se prolíná do všech oblastí života. Cizinci se snaží mluvit česky např. v zaměstnání, s přáteli, ale naopak doma většinou používají svou rodnou řeč. Znalost českého jazyka závisí i na zemi původu, občan Ukrajiny se češtinu naučí snáze, jelikož oba jazyky, jak český, tak i ukrajinský, spadají do slovanské jazykové skupiny. Naopak proces integrace u občanů např. Vietnamu může být složitější, zejména kvůli silné jazykové odlišnosti, z hlediska gramatiky či výslovnosti. Jak ve svém výzkumu uvedla Rákoczyová a Trbola (str. 143, 2009), cizinci se nejčastěji jazyk učí sami, s pomocí spolupracovníků či přátel. Uvedeno bylo často také čtení knih či sledování televize. Další možností je samozřejmě jazykový kurz, který ovšem nemusí být u cizinců tolik populární, zejména kvůli finanční náročnosti. Nedostatečná znalost českého jazyka způsobuje problém zejména na úřadech či v běžném životě. Jak uvádí jeden z respondentů, který v ČR studuje a na studium se do ČR chystá i jeho bratr: *„Chtěl bych, aby studoval češtinu, protože vidím, jak těžké to je pro mě. Mohl bych na tom být lépe, kdybych mluvil dobře česky (...) pak je velmi snadné začlenit se do české společnosti, když umíš česky velmi dobře.“* Respondent hodnotí neznalost českého jazyka jako velkou nevýhodu při integraci do společnosti a při začlenění na trh práce. (Rákoczyová, Trbola, 2009 str. 213).

¹³ Rozhovory byly realizovány s vybranými cizinci, s ohledem na použitou metodu nebylo v možnostech autorů hovořit se všemi cizinci žijícími v ČR, se závěry výzkumu se tak nemusí ztotožňovat celá populace a nemusí striktně platit pro všechny cizince. (poznámka autora)

Jazyková bariéra představuje zásadní problém na cestě k úspěšné integraci. Cizinec není schopen porozumět informacím z vnějšího okolí, reagovat na ně a samostatně komunikovat. Znalost jazyka má následný vliv na oblast sociální, pracovní a podílí se také na kvalitě integrace do majoritní společnosti. (Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2021)

Zaměstnávání a ekonomická aktivita se taktéž podílí na integraci cizinců do společnosti. Cizinci se na trhu práce mohou setkat s diskriminací z hlediska svého původu a národnosti: *„To se stalo z úřadu práce, dcera dostala nabídku pracovat na poště a oni jí říkali: „No slečno, podívejte se, tady je jasně napsaný, že cizince ne.“ (...)* *Umí perfektně česky, že to není vůbec poznat, že není Češka. Ona neukazovala průkaz, nic. (...) No, ona říkala (jméno a příjmení) a to je hned poznat, že je cizinka.“* (Rákoczyová a Trbola a kol., 2009, str. 206). Koncepce integrace cizinců poukazuje na podporu ekonomické soběstačnosti cizinců, zejména snadnější přístup cizinců na trh práce, setrvání na trhu práce a ochrana před diskriminací na trhu práce.

Bydlení považuje většina cizinců za hlavní potřebu. Někteří cizinci využívají k získání bydlení pomoc rodinných příslušníků, kteří již v ČR žijí. Hledání bydlení je proto jednodušší. Jako další možnost se nabízí ubytovna či pronájem bytu/pokoje, což ale nemusí vyhovovat, zejména kvůli ztrátě soukromí či nepříjemnému sousedství. Cizinci, kteří v ČR studují, mají možnost pobytu na kolejích či pronájmu bytu s dalšími zahraničními studenty. Problém s integrací v oblasti bydlení může nastat díky stereotypnímu vnímání cizinců či špatné zkušenosti pronajímatelů s určitou skupinou cizinců.

Velký vliv na integraci má oblast **volného času**. To, jakým způsobem cizinci tráví volný čas, napomáhá jejich integraci. Důležité je, aby měli možnost být v kontaktu s majoritou, mohli poznat českou kulturu a tradice. Dále je důležité být **informován o životě ve společnosti**, což je prostředkem integrace v kulturní oblasti. **Navazování kontaktů** ve společnosti majority může působit potíže zejména těm osobám, které jsou více ponořeny do své kultury. Dále je to zejména jazyková bariéra, která těmto osobám činí potíže při navazování kontaktů.

Znalost prostředí tak napomáhá úspěšné integraci do společnosti. Cizinci by měli být seznamováni s českým prostředím, a zejména dostávat kontakty na organizace, které jim v případě potřeby pomohou. Integrační centra a nestátní neziskové organizace hrají při integraci cizinců do společnosti klíčovou roli.

Jako poslední nástroj k úspěšné integraci je nutné zmínit i **pobytové oprávnění** osob třetích zemí. Stejně jako jazyk, má na integraci velký podíl také druh pobytu v ČR či udělení českého státního občanství. Trvalý pobyt je velmi žádaný. Zejména z důvodu větší jistoty a stability života v ČR. Se získáním trvalého pobytu totiž odpadá nejruznější překážky, jako je např. nutnost povolení k zaměstnání. Po pěti letech trvalého pobytu v ČR má cizinec nárok žádat o udělení státního občanství, kdy může využít všech výhod na úrovni státních občanů. (Rákoczyová, Trbola a kol., 2009)

5.3 Integrační centra na podporu cizinců a nestátní neziskové organizace

Nástroje sociální práce a sociální práce obecně může cizincům pomoci v úspěšné integraci. Centra na podporu integrace cizinců a nestátní neziskové organizace poskytují sociální služby cizincům a napomáhají jejich integraci do české společnosti.

Sociální služby jsou poskytovány v zařízeních SUZ MVČR v rámci **Integračního centra na podporu cizinců**. Zařízení poskytuje odborné poradenství dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Práce s klienty – cizinci je rozmanitá zejména díky nejruznějším cílovým skupinám – děti, mladiství, rodiny, senioři. Velkou roli hraje jazyková bariéra, sociální pracovníci hovoří světovými jazyky, jako jsou angličtina či ruština, ale ne všichni cizinci tyto jazyky ovládají.

„Sociální služby jsou poskytovány v několika rovinách. Je to především rovina diagnostická, informační, zprostředkovatelská, poradenská; částečně sem patří i poskytnutí krizové intervence.“

Cílem sociální práce v zařízení SUZ MV je především „podpora schopnosti adaptace klienta na nároky a podmínky situace a prostředí, zprostředkování zdrojů a služeb a efektivní a humánní způsob podpory klienta a jeho rozvoj“. (SUZ, 2017)

Nestátní nezisková organizace je organizace zřízená jiným subjektem než státem. Primárním účelem není zisk. Většina NNO v ČR poskytující sociální služby získává finance na svůj provoz od příslušných ministerstev. I přesto, že jsou neziskovými organizacemi, jsou takto závislé na státu, ale pracují v rozpočtovém provizoriu. Jejich výhodou je možnost definovat klientelu a způsoby práce dle vlastní úvahy. (Matoušek, 2008)

V Královéhradeckém kraji, konkrétně v Hradci Králové provozuje Diecézní katolická charita Hradec Králové Integrační centrum pro cizince a Poradnu pro cizince a uprchlíky. Zařízení podporuje integraci osob ze třetích zemí, osob s udělenou MO a příslušníků států EU.

Centrum poskytuje služby, jako jsou sociální a právní poradenství, informace o právních předpisech v oblasti cizinecké problematiky, pomoc a doprovod při jednání s úřady, zprostředkování kontaktů, tlumočnické služby, kurzy ČJ, volnočasové aktivity aj.

Konkrétně se jedná např. o pomoc s hledáním zaměstnání, bydlení, poradenství v oblasti pobytového oprávnění a s ním spojené povinnosti, doprovod na úřady, zprostředkování kontaktu na další služby. Poradna pro cizince a uprchlíky pomáhá i v situacích, kdy je u cizince zvýšené riziko sociálního vyloučení, které může být důsledkem příslušnosti k rase, národnosti, náboženství, pobytovému statusu či z důvodu neznalosti sociokulturních norem či frustrace způsobená neschopností začlenit se do společnosti. (Integrační centrum pro cizince Hradec Králové, 2021)

Shrnutí kapitoly

Cizinců v ČR stále přibývá. Díky ČSÚ můžeme vidět rozdíly v počtu cizinců mezi jednotlivými roky, ale také nárůst cizinců s povoleným trvalým pobytem. Jak už bylo zmíněno, zájem o TP stoupá, jelikož lidé více dávají přednost stabilnějšímu a trvalému usazení v jedné zemi a mají zájem na tom se úspěšně integrovat do společnosti. Vyšší zájem mají také na společném soužití s rodinou. (Schebelle, Kubát, 2017)

Klíčovými důvody pro život v České republice je dle Rákoczyové a Trboły (2009, str. 54) zejména uplatnění na trhu práce. Ekonomické důvody zmiňuje i např. Dvořáková a kol. (2008, str. 38), která dále na pomyslném druhém místě uvádí sloučení rodiny.

V aktualizované koncepci integrace cizinců ze dne 21. 12. 2020 se potvrzuje, že jednoznačně převažuje pobyt cizinců za účelem výdělečných aktivit, a to zejména za účelem zaměstnání, což k 31. 8. 2020 činilo 52,3 % cizinců ze třetích zemí, následuje podnikání (4,2 %) a účast v právnické osobě (0,8 %). Příchod do ČR není ale vždy motivován pouze pracovní příležitostí. Jedná se i o sloučení rodiny, zvýšení kvality života, hledání více přátelské komunity či sociální jistota.

Tím, že se ČR stává pro mnohé osoby zemí cílovou, je důležité reagovat i na jejich úspěšnou integraci. Cizinec, který chce žít v naší zemi, by měl být úspěšně integrován, znát českou kulturu a tradice, umět státní jazyk a popř. být zaměstnaný apod.

Integrace také souvisí na mnoha faktorech, zejména na motivaci integrovat se ze strany cizince a nabídkou hostitelské země, tedy ze strany majority, umět přijmou cizince do české společnosti. Integrace je také podmíněna tím, za jakým účelem osoba do země přichází. Pokud je účelem čistě výdělek peněz a návrat do země původu, míra motivace k integraci nebude nejspíše nijak vysoká. Naopak pokud cizinec do naší země přijíždí s cílem, že zde chce zůstat a žít trvale, bude klást důraz na úspěšnou integraci a zejména na znalosti jazyk, což je k trvalému pobytu v ČR nezbytné.

6 SHRnutí TEoretické Části

Stále se zvyšující počet cizinců na našem území může nutit k zamyšlení, zejména z toho důvodu, co osoby do naší země přivádí. Velmi často je to špatná ekonomická situace v zemi původu, sloučení rodiny či nový partnerský vztah. V posledních letech narůstá počet osob s povoleným trvalým pobytem. Osoby mají vyšší zájem na trvalém usazení, zejména společně s rodinou.

Společně se stále narůstajícím počtem cizinců na našem území je nutné řešit i otázku integrace těchto osob. Dalo by se říci, že jedním z nejdůležitějších nástrojů k úspěšné integraci je jazyková znalost. Po zvládnutí jazyka je jednodušší začlenění ve všech oblastech. Osoba totiž porozumí tomu, co jí chce kdo říci, je schopna si zařídit vše potřebné a zejména znalost českého jazyka je podmínkou k trvalému pobytu v ČR, k němuž spousta lidí směřuje.

Teoretická část uvádí důvody migrace a zhodnocuje, jaké faktory mohou přispět či naopak znesnadnit integraci osob třetích zemí. Uvádí rozdělení pobytových oprávnění a jejich vliv na integraci a celkový život v České republice. Stejně tak se zabývá otázkou sociální práce, která často souvisí právě s integrací těchto osob.

Výzkumná část si klade za cíl zjistit, jaké jsou skutečné důvody osob ze třetích zemí přestěhovat se právě do České republiky, jak se oni sami integrovali do české společnosti, co jim bylo překážkou a zda opravdu mají na integraci a celkový život v České republice vliv i jejich pobytová oprávnění.

Výzkumná část bakalářské práce hledá odpověď na hlavní stanovený cíl. Tento cíl jsem si následně rozčlenila do dalších dílčích cílů a následně sestavila otázky, na které budu hledat odpovědi a zjišťovat tak následující skutečnosti. Zejména mne zajímá, jaké hlavní důvody vedly cizince k migraci z rodné země a proč jejich kroky vedly právě do ČR. Dále chci zhodnotit, jak snadná či nsnadná je pro ně integrace do české společnosti, co jim může usnadnit vstup do společnosti a co ho naopak komplikuje. Dále jsou to otázky na téma pobytového oprávnění těchto osob v souvislosti s jejich životem v ČR a tedy i s integrací do společnosti. Odborná literatura, se kterou jsem pracovala, nabízí odpovědi na některé tyto otázky. Zejména popisuje důvody, které vedou osoby k migraci, z nichž nejčastější jsou důvody pracovní, sloučení rodiny atp.

Velmi často také poukazuje na fakt, že právní postavení občanů třetích zemí má vliv na jejich integraci a život v ČR a překážkou k integraci je velmi často jazyková bariéra. Na tyto otázky, týkající se hlavního cíle, bych ráda našla odpovědi, a to z reálného pohledu osob ze třetích zemí.

Ve výzkumné části se pokusím na základě jednotlivých dílčích cílů zjistit, jak se integrace do české společnosti jeví skutečně očima cizinců ze třetích zemí, kteří žijí v naší zemi již delší dobu.

7 VÝZKUMNÁ ČÁST

Tato část práce se zabývá realizací výzkumu. Cílem práce je zhodnotit a zjistit, proč si cizinci volí za cílovou zemi právě Českou republiku a jak probíhá jejich následná integrace s ohledem na pobytový status a z něho vyplývající práva a povinnosti. Vzhledem k neustále se zvyšujícímu počtu cizinců ze třetích zemí na našem území může být práce brána jako pomůcka, která vyhodnocuje faktory, jež mohou být důvodem pobytu cizinců na našem území. Díky zjištění důvodů, které přivádějí tyto osoby na naše území, můžeme lépe reagovat na jejich následnou integraci do české společnosti.

7.1 Vymezení cílů (hlavní cíl a dílčí cíle)

Cílem výzkumného šetření bude pomocí rozhovorů s občany třetích zemí zjistit, jaký byl jejich hlavní důvod přestěhovat se do jiné země, proč si za cílovou zemi vybrali právě naši republiku, a zhodnotit, jak snadné či nesnadné pro ně je/bylo se začlenit do naší společnosti. Dále se výzkum zabývá i právním postavením těchto osob, tedy jaký vliv může mít druh povoleného pobytu na život a integraci do české společnosti.

HLAVNÍ CÍL

Zjistit, jaké jsou hlavní důvody občanů třetích zemí opustit své domovy a přestěhovat se do České republiky, zhodnotit, jaké faktory mohou ulehčit nebo naopak ztížit integraci a zjistit, jaký vliv může mít právní postavení, resp. druh povoleného pobytu v ČR na integraci do české společnosti z pohledu cizinců.

Tento cíl je dále doplněn o 4 dílčí cíle. První dílčí cíl zjišťuje, jaký je hlavní důvod migrace osob ze třetích zemí. DC 2 se zabývá zjištěním, proč si tyto lidé vybrali za svůj nový domov právě Českou republiku. Další, tedy třetí DC zhodnocuje faktory a vlivy, které mají na integraci cizinců svůj podíl, tedy které mohou dopomoci a které naopak integraci ztěžují. Poslední dílčí cíl má za úkol zjistit, zda má právní postavení, tedy druh povoleného pobytu v ČR vliv na integraci do naší společnosti z pohledu cizinců.

DÍLČÍ CÍL 1

Zjistit, jaký byl hlavní důvod migrace osob třetích zemí

DÍLČÍ CÍL 2

Zjistit, proč si tito lidé za svůj nový domov zvolili právě ČR.

DÍLČÍ CÍL 3

Zhodnotit, jaké faktory ulehčují a které naopak ztěžují cizincům integraci do české společnosti.

DÍLČÍ CÍL 4

Zjistit, jaký vliv na integraci může mít právní postavení (resp. druh povoleného pobytu v ČR).

7.2 Výzkumná strategie

Pro svůj výzkum jsem zvolila **kvalitativní výzkumnou strategii**. Dále existuje ještě kvantitativní výzkumná strategie.

Kvantitativní výzkum

Tento výzkum předpokládá, že lidské chování se do jisté míry dá měřit a předpovídat. Základní charakteristikou této strategie je objektivnost a měření. Kvantitativní výzkum využívá především dotazníky, testy či experimenty. Konstruované koncepty se zjišťují pomocí měření a získaná data se dále analyzují pomocí statistických metod. Tuto výzkumnou strategii používáme zejména, pokud nás nezajímá hlubší vysvětlení problému. Dále tuto strategii použijeme, pokud testujeme nějakou vytvořenou hypotézu.

Kvalitativní výzkum

Trousil a Jašíková (2015, str. 120) uvádí, že kvalitativní výzkumná strategie vychází oproti kvantitativnímu výzkumu z interpretativního paradigmatu. Má proto blíže k psychologii a snaží se porozumět a vysvětlit proudy lidského vnímání. Interpretace problému v kvalitativním výzkumu vychází z pohledu aktérů. Hendl (2006, str. 49) uvádí, že neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak dělat kvalitativní výzkum. Práci kvalitativního výzkumníka přirovnává k detektivní činnosti.

V této výzkumné strategii je kladen důraz na vyhledávání a analyzování jakékoliv informace, která napomáhá k vysvětlení výzkumných otázek. Pracuje tam, kde se něco děje, v terénu a s novými lidmi. Sběr dat tak logicky probíhá v delším časovém horizontu. Kvalitativní výzkum obsahuje popis místa zkoumání, rozsáhlé citace rozhovorů a poznámky výzkumníka.

Výhodou kvalitativního výzkumu je tak jeho podrobný popis, nezůstává na povrchu, ale jde do hloubky určitého problému. Výtkou kvalitativního výzkumu je naopak jeho subjektivní dojem z určitého problému. Získaná data dále nemusí být zobecnitelná na populaci a do určitého prostředí.

7.3 Použitá metoda

Pro svůj výzkum jsem tedy použita **kvalitativní výzkumnou strategii**, konkrétně metodu **rozhovoru** pomocí návodu (též polostrukturovaný rozhovor). Tato metoda je charakteristická tím, že tazatel má připravený návod nebo seznam otázek či témat, které chce během rozhovoru probrat. Návod by měl zajistit, že se dostane na všechna témata a otázky. Výhodou je to, že se během rozhovoru dá s otázkami pracovat a reagovat na konkrétní situaci. Tato metoda dává možnost udržovat zaměření rozhovoru, ale stejně tak dává dotazovanému prostor uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti.

Jan Hendl (2005, str. 166) uvádí, že kvalitativní rozhovor je vědou i uměním. Vyžaduje totiž dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu.

Pro metodu rozhovoru jsem se rozhodla z několika důvodů. Zejména proto, že se jedná o výzkum zaměřený pouze na cizince, při použití např. dotazníku by nemusel být zcela pochopen výklad otázek či by mohla sehrát roli jazyková bariéra. Díky metodě polostrukturovaného rozhovoru se dá dotaz specifikovat či reagovat na konkrétně vzniklou situaci. S ohledem na stanovený cíl jsem se chtěla o problematice dozvědět co nejvíce, tudíž mi z možných metod vyplynul nejvýhodněji právě rozhovor s pomocí návodu. I proto, že jsem studentkou sociální práce, je pro mne osobní kontakt s lidmi přirozený, proto byl pro mě rozhovor určitě lepší volbou než např. dotazníkové šetření, kdy se pracuje pouze s daty a ne přímo s lidmi. Dále jsem chtěla získat subjektivní pohled na danou problematiku od cílové skupiny, tedy osob ze třetích zemí.

Pro **analýzu a interpretaci dat** jsem si dále zvolila metodu kódování, a to konkrétně metodu otevřeného kódování. Při otevřeném kódování výzkumník pomalu čte poznámky a přepisy rozhovorů a všímá si kritických míst. Kódovat můžeme jak slovo po slovu, tak i podle odstavců či celých textů. Cílem kódování je tematické rozkrytí textu. V otevřeném kódování se porovnávají významy jednotlivých případů, přidělují se stejná jména podobným jevům a jsou tak vytvářeny kategorie, které shrnují významy do obecnějších souvislostí. (Hendl, 2005)

Interpretace dat z výzkumu bude doplněna citacemi z jednotlivých rozhovorů.

7.4 Operacionalizace

Operacionalizaci můžeme chápat jako transformaci pojmu do podoby, ve které lze použít do výzkumu. Jednotlivé dílčí cíle si tedy převedu do následující tabulky, a ke každému cíli přiřadím konkrétní tazatelské otázky.

Tabulka č. 1: Operacionalizační tabulka

HLAVNÍ CÍL BP	Dílčí cíle	Tazatelské otázky
<p>Zjistit, jaké jsou hlavní důvody občanů třetích zemí opustit své domovy a přestěhovat se do České republiky, jaké faktory mohou ulehčit nebo naopak ztížit integraci a zjistit, jaký vliv může mít právní postavení, resp. druh povoleného pobytu v ČR na integraci do české společnosti z pohledu cizinců</p>	<p>DC 1: Zjistit, jaký byl hlavní důvod migrace osob třetích zemí</p>	<p>TO 1: Proč jste se rozhodl/ a přestěhovat do jiné země? TO 2: Co bylo hlavním důvodem odchodu z Vaší země? TO 3: Odešel jste sám/sama nebo s rodinou?</p>
	<p>DC 2: Zjistit, proč si tyto lidé za svůj nový domov zvolili právě ČR.</p>	<p>TO 4: Proč jste si vybral právě ČR? TO 5: Měl jste nějaké vazby na ČR, jak jste se o ČR dozvěděl? TO 6: Plánujete v ČR žít i nadále? TO 7: Co Vám v ČR chybí oproti zemi Vašeho původu? TO 8: Co je naopak v ČR lepší než v zemi Vašeho původu?</p>
	<p>DC 3: Zhodnotit, jaké faktory ulehčují a které naopak ztěžují cizincům integraci do české společnosti.</p>	<p>TO 9: Co vám pomohlo v integraci do české společnosti? TO 10: Co bylo naopak překážkou v integraci? TO 11: Setkal/a jste se někdy s nevhodným chováním ze strany české společnosti? TO 12: Požádal/a jste někdy o pomoc v kontextu integrace nějaký další subjekt?</p>
	<p>DC 4: Zjistit, jaký vliv na integraci může mít právní postavení (resp. druh povoleného pobytu v ČR).</p>	<p>TO 13: Myslíte si, že druh Vašeho pobytu může mít vliv i na život v ČR? TO 14: Setkal/a jste se s nějakým problémem vyplývajícím z Vašeho druhu pobytu?</p>

zdroj: autor

7.5 Výzkumný soubor

Pro svůj výzkum jsem oslovila několik cizinců. Můj výběr respondentů byl podmíněn několika faktory. První podmínkou bylo, aby oslovený cizinec byl občanem **třetí země**. Pro svůj výzkum jsem neoslovovala cizince pouze z jedné či dvou zemí, ale snažila jsem se, aby rozsah zemí, ze kterých tito lidé pocházejí, byl co nejširší. Dále mou podmínkou bylo, aby osoby měly povolen buď **dlouhodobý** či **trvalý pobyt**. Toto rozhodnutí vysvětluji tak, že tito lidé žijí v ČR delší dobu, mají větší přehled o české společnosti než např. lidí s krátkodobým vízem a mohou tak lépe zhodnotit faktory týkající se mého výzkumu. Výhodou samozřejmě je i to, že tyto osoby většinou již ovládají **český jazyk**, což bylo další kritérium pro výběr. Dále jsem si vybrala respondenty, kteří v ČR žijí už alespoň **3 roky**. Je to z toho důvodu, že respondenti s povoleným DP mají již zkušenost s prodloužením pobytu, což se také může projevit na jejich vnímání a zhodnocení celé situace. Každého informanta jsem označila jednoduchým kódem, informant 1 – informant 8 (I1 – I8). Aby byl výzkum a následná interpretace přehlednější, v následující tabulce uvedu ke každé osobě druh povoleného pobytu v ČR (tj. dlouhodobý nebo trvalý pobyt), délku pobytu v ČR. Nejprve jsem měla v plánu uvést i národnost dané osoby. Nakonec jsem se ale rozhodla tuto informaci neuvádět. Je to z toho důvodu, aby byla zachována co nejvyšší anonymita, která byla informantům zaručena.

Dále jsem se chtěla vyhnout určitým zažitým stereotypům vůči některým národům ze strany majority (samozřejmě tyto stereotypy nemusejí vnímat všichni lidé, pozn. autorky). I když nebude uváděna národnost jednotlivých informantů, z některých odpovědí tato odpověď vyplyne, informanti sami zemi původu jmenovali.

Tabulka č. 2: Popis informantů

Informant č. 1 (I1)	Dlouhodobý pobyt	3,5 roku v ČR
Informant č. 2 (I2)	Dlouhodobý pobyt	8 let v ČR
Informant č. 3 (I3)	Trvalý pobyt	14 let v ČR
Informant č. 4 (I4)	Dlouhodobý pobyt	3 roky v ČR
Informant č. 5 (I5)	Trvalý pobyt	14,5 let v ČR
Informant č. 6 (I6)	Dlouhodobý pobyt	6,5 let v ČR
Informant č. 7 (I7)	Dlouhodobý pobyt	7 let v ČR
Informant č. 8 (I8)	Trvalý pobyt	13 let v ČR

zdroj: autor

7.6 Průběh výzkumu

Pro svůj výzkum jsem tedy oslovila několik respondentů, cizinců, ze třetích zemí. Můj výběr nebyl ovlivněn preferencí určitých zemí, spíše jsem vybírala ze širšího okruhu. Nechtěla jsem volit respondenty pouze z jedné země, ale zajímaly mne názory a zkušenosti lidí z nejrůznějších zemí a kultur. Integrace těchto osob se může lišit i tím, z jaké země pocházejí. Výzkum probíhal v březnu roku 2021. Původně jsem měla v plánu se s každou osobou sejít např. v klidné kavárně, kde bychom při rozhovoru měli soukromí, ovšem kvůli současným vládním opatřením¹⁴ tento záměr nemohl být uskutečněn. S osobami jsem proto vedla online rozhovory, pomocí např. aplikace Skype. Výhodou online rozhovorů byl ušetřený čas, který bych jinak strávila na cestě na domluvenou schůzku a také fakt, že jsem za den stihla více rozhovorů, než kdybych za každým respondentem musela dojíždět. Nevýhodou je samozřejmě neosobní kontakt, musela jsem se více soustředit na to, co člověk říká.

¹⁴ v souvislosti s pandemií covid 19

Stalo se mi, že jsem respondentů musela několikrát přerušovat a pobízet, aby mi zopakovali, co říkali, kvůli technickým problémům (např. ozvěna, vynechával mikrofon apod.). Dále jsem měla v plánu si rozhovory nahrát, abych se během setkání s respondentem mohla více soustředit na jeho vyprávění, vnímat jeho emoce apod., ale poté, co jsem si jeden z online rozhovorů zkusila nahrát, jsem usoudila, že by následné přepisování nahrávek bylo daleko náročnější, zejména kvůli technickým výpadkům. Rozhovory jsem si proto rovnou přepisovala v průběhu rozhovoru. U několika respondentů se mi stalo, že jsem si potřebovala ujasnit jejich myšlenku, tudíž následná konverzace a upřesnění probíhaly e-mailem či telefonicky. Rozhovory online celkově probíhaly dobře, až na občasné technické problémy. I přesto bych ale uvítala osobní kontakt a setkání „na živo“.

7.7 Rizika výzkumu

Riziko výzkumu lze spatřovat v tom, že není celorepublikový, takže nemusí zcela korespondovat s názory ostatních osob ze třetích zemí. Dále může nastat problém v nevhodně zvolených otázkách, které nemusí správně vést k dosažení hlavního cíle.

8 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

V této kapitole představím výsledky svého výzkumu, pomocí metody otevřeného kódování interpretuji zjištěná data, které budou tvořit jednotlivé kódy doplněné o citace z rozhovorů s informanty. Každému dílčímu cíli bude věnována jedna podkapitola, kde pomocí tazatelských otázek získávám odpovědi na hlavní cíl práce.

8.1 Dílčí cíl č. 1

První DC si klade za úkol **zjistit, jaký byl hlavní důvod migrace osob třetích zemí**. Tento cíl se skládá ze třech tazatelských otázek.

Otázka č. 1: „Proč jste se rozhodl/a přestěhovat do jiné země?“ se zabývá zejména zjištěním, z jakého důvodu informanti nechtěli zůstat v zemi svého původu, resp. jaký byl tedy hlavní impuls pro rozhodnutí migrace.

Odpovědi na tuto otázku nebyly zcela jednoznačné. Upřímně jsem očekávala odpovědi, které budou převážně souviset s finančními důvody, ale dostaly se mi i jiné, překvapivé odpovědi. Velmi často je to **život ve vyspělejší zemi a lepší možnosti vzdělání** oproti zemi původu. Velmi rozsáhlou odpověď uvádí informant č. 2.: *„Od dětství mě lákaly cizí vyspělejší země než moje a mým snem byly vždy Spojené státy. Těsně před koncem studia na střední škole v Rusku vznikla otázka, kam jít studovat dále. Jedna z možností, co mě napadla, bylo právě **studium v zahraničí**. Vzhledem k vysokým nákladům spojeným se studiem ve Spojených státech tuto variantu jsme rovnou odmítli z finančních důvodů. Další možností byly evropské státy, kde ve většině zemí **vzdělání ve státním jazyce je neplacené**, takže po finanční stránce tato varianta vypadala atraktivněji.“* Studium ve státním jazyce je neplacené, což může představovat přístup ke kvalitnímu vzdělání i pro studenty, kteří nemají dostatečné finanční prostředky. Nutné je ovšem ovládat státní jazyk, což může být hlavně ze začátku velmi obtížné. (pozn. autorky)

Informant č. 6 pokračuje v obdobném názoru: „**Chtěl jsem se vydat do světa. Cítil jsem, že chci zkusit život v západní civilizaci a vyzkoušet, jak vypadá evropská společnost zevnitř. Byl jsem zklamaný politickým a společenským vývojem postsovětských států. Rozhodl jsem se, že se přestěhuji a budu pokračovat ve svém studiu ještě před ukrajinskou revolucí a rusko-ukrajinskou válkou, poté začalo být rozhodnutí trochu náročnější, jelikož na Ukrajině vznikla opravdová naděje na velké změny v zákonech k západním hodnotám svobody člověka a svobody myšlení. Vnímal svou cestu do jiné země jako možnost získat potřebné znalosti pro to, abych byl **schopen pomoci sobě a své vlasti ke změně.****“ Pro oba informanty (I2 a I6) tedy migrace představuje jisté možnosti, kterých by v zemi původu nedosáhli. Dále je to společná „**touha**“ **po cestování, poznání vyspělejších zemí.**

Informantovi č. 3 měla migrace přinést **bezpečí a klidný život**: „*U nás jsou ještě následky z války, není to tam úplně nijak dobrý na život, **chtěl jsem bezpečnější, klidnější život, větší bezpečí.***“ (I3)

Pro I7 a I8 představovala migrace možnost získat **kvalitnější vzdělání**. „*Jednoduše se jednalo o snahu získat **lepší vzdělání** a zkušenosti z akademického prostředí kvalitní univerzity. Pokud bych to měl shrnout do jedné věty, tak bych řekl **kvalita vysokoškolského vzdělání.***“ (I7) Pro informanta č. 7 tedy představuje migrace zejména kvalitní vzdělání a kvalitní univerzitní prostředí. I8 poukazuje také na vzdělání a jeho kvalitu, ale i na kvalitu a úroveň života v jiných zemích. Dále zmiňuje i **zdravotnictví**: „*Bylo to určitě **vzdělání**, to hraje svou roli hlavně, pak životní úroveň, která u nás není vysoká, protože hlavně nemoci hodně a **celkově zdravotnictví**, já chtěla studovat a **poznat lepší země na vyšší úrovni než ta naše.** Bylo mi to umožněno z moje rodina, protože sestra, ta studovala v Praze, taky medicínu.*“ Zdravotnictví dále zmiňuje i I3: „*Taky zdravotní strana, **lepší zdravotnictví tady o sto procent** než u nás, to se ani nedá srovnat, tady fakt hodně dobří odborníci. Jsem rád, že manželka rodila tady.*“

Jako poslední možnost, která „nutí“ osoby ze země původu odejít, je **špatná finanční situace**. „*Důvodem přestěhování bylo to, že jsem si pracoval jako inženýr v státním podniku po dopravě plynu lidem a firmám. Dostával plat, z kterého mohl bohužel jenom **odložit zhruba 1000-1500 Kč měsíčně.** Tady poprvé sehnal práce, ze které jsem mohl minimálně odložit klidně i 10 000 Kč.*“ (I4)

Informant č. 5 potvrzuje: „*No kvůli penězům protože tady jsou větší výplaty, měl jsem tady nějaké příbuzné, rozhodoval jsem se dlouho, že odjedu, protože u nás jsou **takové výplaty, které rodinu neuživí.***“ Pro II bylo důvodem migrace i **společné soužití rodiny**, ovšem důvody finanční převažovaly.: „*Tak já jsem **tady už měla manžela**, kterej tady pracuje už dlouho, a šla jsem za ním s dětma, abychom byli všichni spolu. Už předtím jsme ale přemýšleli, že bychom šli jinam, hlavně **kvůli penězům**, já u nás **vydělávala hrozně málo**, v přepočtu na český třeba 3 tisíce a manžel 8 tisíc, a taky kvůli dětem, který chci, aby měly dobrý vzdělání a nemusely těžce pracovat, aby se užívaly. No tak přišla nabídka pro muže, aby šel do Česka pracovat a bylo domluvený, že za ním přijdeme po čase, až vydělá a tak, no.*“

Otázka č. 2: „**Co bylo hlavním důvodem odchodu z Vaší země?**“ velmi koresponduje s otázkou č. 1, ovšem snaží se již přijít na důvod, za jakým účelem osoby odcházejí ze země původu do země cizí.

Tato otázka se dá opět rozdělit na několik kategorií. Většina informantů se shoduje na lepší seberealizaci a kvalitnějším životě, financích či přístupu ke vzdělání.

Hlavním důvodem odchodu ze země původu bylo u mnoha informantů **zaměstnání a finance**. Informant č. 5 uvádí: „*Dostal jsem tady práci. Tím, že jsem viděl **rozdíl výplat na Ukrajině a tady v Čechách**, spočítal jsem si to a viděl jsem, že tady je líp než tam. Takže **peníze.***“ II zmiňuje nejenom finance, ale i možnost žít **společně s rodinou**: „*Hlavní důvod byl určitě to, že manžel byl pryč a **chtěla jsem být s ním jako rodina i s dětma.** No a pak taky to, že jsem zůstala na všechno sama u nás, starat se o děti, o barák, prostě taky práce moc není u nás, tak jsem šla za manželem. A **hlavně peníze**, to je asi hlavní, když jsou peníze, je to všechno jednodušší.*“ Informant č. 2 říká: „*Dalším důvodem jsou **platy**. Průměrná mzda doktora v Rusku činí kolem 2-3 tisíc Kč v přepočtu. Dodávat k tomu něco si myslím, že není nutné.*“

Informant č. 3 zmiňuje zaměstnání, ale uvádí, že hlavním důvodem bylo nalezení **bezpečného místa pro život**. „*Chtěl jsem žít v zemi, která bude **klidnější**, ekonomicky na tom lépe než moje země, taky zdravotní strana, lepší zdravotnictví tady o sto procent. Já tady od známého dostal možnost pomoci mu v práci, takže práce. Když to řeknu celkově, tak hlavním důvodem byly jak finance, tak **hlavně bezpečnější život a kvalitnější samozřejmě.***“

Dalším častým důvodem bylo **studium**. Informant č. 7 udává jasnou odpověď, že „v podstatě kvůli studiu, kvalitní vzdělávání“. Informant č. 6 říká: „Chtěl jsem pokračovat ve studiu na vysoké škole.“ Velmi rozsáhlou a zajímavou odpověď na otázku udává I2: „Dalším důvodem je vzdělání. Od dětství jsem věděl, že chci být lékař, ale lékařství v Rusku se pomalu vrací do středověku, a ruské lékařské školy od prvních ročníků vychovávají v budoucích doktorech lhostejnost a netoleranci vůči lidem, a nechtěl jsem patřit mezi takové doktory. Další příčinou je **kvalita vzdělání**, která je na mnohem **nižší úrovni než v Evropě**. Hodnocení studenta v Rusku není založeno na jeho znalostech a dovednostech, ale na věcech, které k jeho znalostem nemusí mít žádný vztah. Např. zkoušku student může dostat za to, že má v sešitu napsané poznámky z přednášek nebo povinná účast na přednáškách, které můžou začínat v 8 ráno a končit v 6 večer. Samozřejmě na konci takového dne nejsi schopen se produktivně učit. Takové věci můžu vyjmenovávat donekonečna, ale ve zkratce, vzdělání v Rusku je mnohem horší.“ Pro I8 byla odpověď také „**Studia, medicína**.“

Někteří informanti se také shodují na **lepší seberealizaci** než v zemi původu. Např. I2 říká: „Důvodů, ze kterých jsem nechtěl studovat a zůstat právě v Rusku je několik. Za prvé, od samého dětství **nevidím svou budoucnost** v Rusku. Hlavním důvodem je celková atmosféra, necítím se tam jako v prostředí, kde bych se mohl **maximálně realizovat**.“ Informant č. 4 uvádí: „Mým hlavním důvodem odchodu bylo to, že tady je větší **perspektiva růstu v práci a můžeš víc dosáhnout**.“

Otázka č. 3: „Odešel/a jste sám/sama nebo s rodinou?“

Všichni oslovení informanti do České republiky přišli **sami**. Někteří by si přáli, aby za nimi rodina přišla, za jiným se již rodina přistěhovala. U některých respondentů, hlavně mužů, platí vzorec, který ve své publikaci (2012, str. 19), zmiňuje Dohnalová (viz podkapitola 3.2), že na cestu se nejprve vydá muž a následuje její žena/rodina. Jak uvádí I5: „Přijel jsem sám. Pak jsem si **přivezl manželku a dítě**. To už jsem měl zařízený všechny papíry, trvalý pobyt a bylo to jednodušší, holka dostala hned trvalej pobyt, peníze, byt a tohle jsem pro ně měl nachystaný. Mamka a táta jsou tam a zbytek rodiny taky.“ U I1 se potvrzuje stejný vzorec, kdy ona sama odešla ze země původu za manželem, který již v ČR pracoval a žil. „Odešla jsem s dětma, **manžel už byl tady, rodiče nemáme ani jeden**.“ I3 potvrzuje: „Odešel jsem sám. Po nějaké době jsem si sem vzal **mojí paní, maminku a bratra**.“

Z toho samého důvodu, chtěl jsem, aby žili v klidnější zemi, měli lepší finanční stránku, mohl jsem se hlavně o maminku lépe tady postarat. Ženu jsem chtěl mít u sebe a samozřejmě založit rodinu, máme syna, už mu jsou dva roky.“

Jiní informanti odpovídali, že do země přišli sami a rodina zůstává natrvalo v zemi původu.: *„Odešel jsem sám a nikdy jsem neuvažoval o tom, aby se moje rodina přestěhovala do ČR. Jsou šťastni v Kyjevě.*“ (I6) Informant č. 8 uvádí: *„Sama, ale už tu byla sestra. No rodiče asi ne. Oni tam spokojeni.*“

Osoby, které si do země přivedou svou rodinu nebo o to usilují, mohou mít vyšší zájem na trvalém usazení v ČR. Usilují o trvalý pobyt pro sebe i celou rodinu a do země původu se téměř nevracejí. Příkladem mohla být odpověď I3, který zde žije již se svou manželkou, ale i matkou a bratrem, zejména kvůli bezpečí, které v zemi původu není zaručeno. Osoby, které mají rodinu v zemi původu, budou častěji rodinu navštěvovat, či se po naplnění účelu pobytu mohou do země vrátit. Záleží také na plánech do budoucna, pokud zde chce osoba žít trvale, bude chtít mít pravděpodobně u sebe i svou rodinu. To potvrzuje i informant č. 7, který na otázku, zda by chtěl, aby se jeho rodina přistěhovala za ním, odpovídá: *„Pokud bych se rozhodl v ČR zůstat napořád, tak určitě ano. Prozatím nemám jednoznačnou odpověď na tuto otázku.*“ Naopak pro osobu, která do země přijíždí pouze za účelem dosažení určitého cíle, např. studia, nemá s největší pravděpodobností přesun rodiny smysl. *„Rodina žije v Rusku, odjel jsem sám. Jelikož bych chtěl pracovat v Americe, nemá význam, aby se rodina stěhovala do Česka. A oni žijí tam a asi by ani nechtěli.*“ (I2) Taktéž záleží na osobním rozhodnutí každé osoby vůči migraci. Jak uvádí I4: *„Odešel sám, ale mám tady tetu a strejdu. Na Ukrajině mně zůstala mamička, táta a ségra. Rozhodnutí o přestěhování rodičů nechám na nich, protože je to osobní volba každého člověka.*“

Shrnutí prvního dílčího cíle

Cílem bylo zjistit, jaké hlavní důvody vedou osoby ze třetích zemí k migraci. Pomocí třech tazatelských otázek bylo zjišťováno, z jakých důvodů informanti odešli ze země původu, za jakým účelem a zda odešli sami či s rodinou. Díky informacím, které vedou občany k migraci, je možné lépe reagovat na jejich snadnější začlenění a život ve společnosti. Zejména díky plánům, které tyto osoby mají, se mohou důvody migrace lišit. Nejčastějším důvodem odchodu ze země původu informanti uvádějí zlepšení kvality života a možnost žít v jiné, vyspělejší kultuře. To samozřejmě souvisí i dalším bodem, a tím je ekonomická situace země původu. Velká spousta informantů uváděla, že odchod ze země byl zapříčiněn nedostatečnými finančními prostředky. Někteří informanti viděli v odchodu ze země lepší seberealizaci a možnosti kvalitnějšího vzdělání, kterého by se jim jinak nedostalo. Další z informantů spatřoval v možnosti migrace nalezení klidnějšího a bezpečnějšího domova pro sebe i svou rodinu. Dalšími důvody byla vidina kvalitnějšího zdravotnictví. Důvodů bylo uvedeno velké množství, některé byly více či méně překvapující.

Dá se říci, že pro většinu osob je společné žití v kvalitnějších podmínkách a lepší možnosti seberealizace. To, zda tyto osoby odešly ze země samy, může mít vliv i na jejich budoucnost. Pokud se chce trvale usadit v ČR, zájem o přistěhování rodiny bude vysoký. Naopak, pokud rodina odmítá odejít ze země původu, může to znamenat, že se osoba bude chtít vrátit zpět, a to i např. v případě, že zde má zaměstnání apod.

8.2 Dílčí cíl č. 2

Druhý DC si klade za úkol **zjistit, proč si tyto lidé za svůj nový domov zvolili právě ČR**. Volba ČR mne zajímá zejména z toho důvodu, že existují i země, kde by se cizinci měli např. po finanční stránce lépe než u nás. Tuto variantu někteří informanti jmenují, tedy jinou zemi než ČR, ovšem je zajímavé vidět, proč si nakonec vybrali právě naši zemi. Otázky dále směřují na porovnání naší země a země původu. Tento cíl se dohromady skládá z pěti tazatelských otázek.

Otázka č. 4: „Proč jste si vybral právě ČR?“

Z odpovědí některých informantů vyplývá, že Česká republika se na rozdíl od jiných států jeví jako **vhodná alternativa z hlediska finanční dostupnosti**. Jak uvádí I2: „*Jak jsem říkal, lákala mě Amerika, ale kvůli financím jsem tam odjet nemohl. Proto jsme vybírali nějaký stát z Evropy. Kromě Německa jsme zvažovali taky Česko. Shodou okolností v mé škole někdo rozdával letáky jazykových kurzů v České republice a takto jsme se dozvěděli o vzdělávacím centru, který nabízí přípravu studentů k přijímacím zkouškám na české vysoké školy a kam jsem koneckonců jel studovat.*“ Informant č. 6 uvádí: „*Snil jsem o Německu, ale bohužel jsme neměli dostatek finančních prostředků a kontaktů k zajištění pobytu a studia. ČR se jevila jako dostupnější alternativa.*“ Jak vyplývá z odpovědi I6, ČR se jevila jako dostupnější i z hlediska **zajištění pobytového oprávnění**.

Dalším důvodem výběru právě ČR je **kulturní a jazyková podobnost** některých států. „*Pro mě se jednalo především o kulturní vazby s Ukrajinou, relativní srozumitelnost jazyka, dobrou úroveň vzdělání. Chápu, že to vše se dá aplikovat třeba i na Polsko, je to ale těžko uchopitelné pro přesné definování. Něco ve smyslu atmosféry ve společnosti, pokud bych to zjednodušil a nehledal komplikovaná slova, tak bych řekl, že se mi tady jednoduše iracionálně líbí.*“ (I7)

Informant č. 2 volil Českou republiku mimo jiné i na základě podobnosti jazyka. „*Zároveň na rozdíl od němčiny, český jazyk je příbuzný ruštině a má hodně společného, což usnadňuje komunikaci a umožňuje bez problémů se naučit český jazyk za jeden rok na dostatečné úrovni pro to, abych mohl studovat na české vysoké škole.*“ Podobně odpovídá i I1: „*Kdyby to nebylo Česko, byla by to asi jiná země. Ale hlavně jazyk, ten se dá naučit, oproti třeba němčině, v Německu jsou dobré peníze, to jo, ale jazyk těžký.*“

Informanti dále zmiňují, že výběr ČR pro ně byl podmíněn tím, že zde již žijí jejich **příbuzní či známí**. „*Já to měla jednoduchý, nemusela jsem vybírat, když už tady byl manžel, ten to rozhodl za nás, on sem jezdil pracovat občas, něco vydělat, tak si řekl, že sem pojedou na stálo, něco našetří, vydělá, na nějaký bydlení, a pak přijedeme za ním.*“ (I1)

Dále I3 uvádí: „*Tenkrát mi říkal známý, že je tady už 25 let. Nabízel mi, že bych přišel za ním pomáhat do práce na pár měsíců, já jsem se tady cítil dobře, tak jsem tady už zůstal. Neplánoval jsem to, že bych se sem odstěhoval, ale prostě přišla ta nabídka na práci, tak jsem si řekl, že to zkusím a velmi se mi tady zalíbilo, tak jsem už zůstal.*“ Ze stejného důvodu ČR volil i informant č. 5: „*Protože jsem tady už měl nějaký příbuzný, oni tady žili už dlouho a řekli mi o Česku, já se o tom už dlouho rozhodoval, viděl jsem, že je to lepší varianta a jel jsem za nima.*“ (I5) Informant č. 4 zmiňuje kromě příbuzných v zahraničí i **lepší život a možnost vyzkoušet si žít v jiné zemi**: „*Mám tady příbuzné, kteří by mě mohli aspoň trochu pomoci. No a právě chtěl vyzkoušet, jak to je život v jiné zemi. No a šel za lepším životem,*“

Další důvody jsou uváděny od I8, a to konkrétně **bezpečnost naší země, kvalitnější zdravotnická péče a studium**. „*Kvůli dobrému vzdělání, studiu, medicíně. Je to bezpečná země, vysoké úrovně studia, zdravotnictví, velmi dobré, opravdu hodně dobré, proti mé zemi.*“

Otázka č. 5: „*Měl jste nějaké vazby na ČR, jak jste se o ČR dozvěděl?*“ zjišťuje, zda mají informanti již v ČR určité vazby, např. rodinu, či se o zemi dověděli zcela náhodě.

Na tuto otázku většina informantů odpovídá, že již **o ČR měla nějaké povědomí** ze strany příbuzných žijících v ČR či od známých a přátel.

Informant č. 2 uvádí, že pro své další studium vybíral některý ze států Evropy. O možnosti výběru právě ČR a české školy se dozvěděl náhodou, ve škole, ovšem jisté povědomí již měl od známých. „*Ve zkratce, Česká republika je hodně populární země, kam jedou studenti z Ruska studovat. Moje máma měla v práci několik kamarádek, či děti odjeli studovat do Česka taky. Ale na tu jazykovou školu jsme narazili prostřednictvím letáků, co nám rozdávali ve škole.*“

Vazbu na Českou republiku získanou od známých či příbuzných uvádí např. I3: „*No já tady měl toho kamaráda.*“ Informant č. 5 pokračuje podobně: „*Od příbuzných, kteří tu žili už dlouho, řekli mi o tom a taky jsem viděl ten rozdíl ve výplatách, odjel jsem za nimi.*“

Informantka č. 1 přijela do ČR cíleně za účelem sloučení rodiny, ovšem povědomí o ČR získala již dříve. „*Tak hlavně manžel, ale i tak jsem věděla, že se sem jezdí hodně, hlavně za prací, od nás sem jezdí hodně chlapů, i ženský, tady ta práce zrovna tam, odkud my jsme, není nijak dobrá, nijak dobře placená, ale já jsem věděla, není to nijak daleko a spoustu let už se do Česka jezdí od nás pracovat, moje sestra tady taky je, ale ta jela sama na práci a už tady zůstala.*“

Velmi zajímavá odpověď se nabízí od informanta č. 7, který měl o ČR povědomí nejenom díky rodinným vazbám, ale hlavně se u něho osobně jednalo o znalost české kultury a její prohloubení. „*Jisté povědomí o České republice existovalo v rodině již dříve, kdysi dávno tady byly nějaké snahy o společné podnikání. Jak jsem ale napsal výše, pro mě osobně se jednalo spíše o jakési povědomí o české kultuře – od Miloše Formana po Václava Havla nebo Milana Kunderu. Postupně se to propojovalo na nějaké kulturní úrovni a prohlubování znalostí o ČR celkově.*“

Otázka č. 6: „Plánujete v ČR žít i nadále?“

Většina informantů odpovídá téměř shodně, že mají v plánu **žít v České republice i nadále**. Jasnou odpověď udává informant č. 6: „*Chci tu zůstat. Našel jsem zde svou pravou lásku.*“ Stejně jasně svou budoucnost v ČR vidí i informant č. 5: „*Určitě ano, jsem tu spokojený, chtěl bych, až to bude možné a budu splňovat ty roky, mít i občanství.*“ Informant č. 4: „*Zatím chtěl bych tady zůstat a dostat český občanství.*“ Shodnou odpověď nabízí i I8: „*Ano, jsem spokojená velice. Mám práci v nemocnici, taky přítele, dostala jsem trvalý pobyt, tak vracet se nechci.*“

U informanta č. 1 se plán do budoucnosti v ČR odvíjí zejména od pracovních závazků a finančních prostředků.: „*Uvidíme, asi hlavně podle toho, jestli bude práce a budeme si moct dovolit tady žít. Ale já bych chtěla a manžel asi taky.*“

Stejně tak není jasná odpověď u informanta č. 7: „**Jednoznačnou odpověď nemám. Nemám důvod být nespokojen se svojí pozicí v ČR a rovněž nevidím důvody, proč bych se v nejbližších letech měl vydávat jiným směrem než doted'. Tedy předpokládám, že trvalý pobyt je možností. O získání státního občanství bych uvažoval pouze v případě, pokud by Ukrajina povolila dvojí občanství. V opačném případě si takovou situaci jen stěží představuji.**“

Otázka č. 7: „Co Vám v ČR chybí oproti zemi Vašeho původu?“

Informanti často odpovídali spíše v „emocionální rovině“. Jednalo se v mnoha případech o **vzpomínky na dětství, dospívání, zážitky**. Kódování odpovědí na tuto otázku je velmi obtížné, jedná se spíše o „pochopení“ prožitků a vnímání emocí ze strany informantů.

Informant č. 7 dle mého názoru vystihl trefně odpověď na tuto otázku. „*Velice složitá otázka, je to prostě opět spíše v **iracionální rovině**. Ukrajina je země, kde jsem se narodil a dospíval. Vazby na ni mám, ale spíše vnitřní, nevím, jak to vyjádřit. Vždy mi bude záležet na to, co se tam děje a samozřejmě se tam budu vracet za rodinou.*“

„*No nedá se říct, že by mi něco úplně hodně chybělo, tak jasně, že země, ve které **jsem se narodila mi chybí, ale to jen tak, že si vzpomenu, spíš to, že teď jsme ve větším městě a u nás jsme byli v malém, všichni se znali a i se líp bavili a pomáhali.***“ (I1)

Podobně pocity vyjadřuje i I8: „*No a pak samozřejmě **příroda, vůně, naše kultura, dětství**, já to neumím říct přesně, ale asi chápete, člověk prožil kus života tam, tak je mu to **pořád blízké.***“

Dále je to samozřejmě **rodina a přátelé**, kteří žijí v zemi původu. Jak uvádí informant 5: „*Tak já na Ukrajině prožil celé dětství, mám tam rodinu, kamarády, mamku, tatku, tohle mi chybí nejvíc, ale jsem tady už dlouho, takže jsem si zvykl. Příroda je tam dobrá, a to i v Čechách, ale co mi chybí nejvíc, je ta **rodina, nic jiného, všechno nahradíš, jen rodina je jedna a ta je tam.***“ I4: „*Chybí to, že **není kamarádi, rodina**, a když někdo má narozeniny nebo svatbu a chtěl by tam jít, tak je to docela náročný kvůli penězům, musíš zaplatit cestu tam a nazpátek.*“

Informant č 2 dále uvádí: „***Mentalita**. Češi mají poněkud jinou mentalitu z hodně hledisek, nedokážu bohužel to vysvětlit slovy, je to na úrovni pocitů. Další věc, na kterou jsem si zvykl od dětství, je **život ve velkém městě**. Česká města za výjimkou Prahy mi přijdou jako hodně malá a necítím se v tom na 100 % komfortně.*“

Informant č. 6 uvádí mimo jiné i rodné město: „*Dnipro a větší **rozmanitost v gastronomii**. Bude to znít divně, ale jelikož jsem rodilý Kyjevan, mi vždycky bude chybět **Kyjev s jeho parky, zahrady, řekou a divadly.***“

Naopak I3, jenž má v ČR pocit většího bezpečí a celkově lepšího života a jehož rodina žije spolu s ním, uvádí „*jedině asi počasí, teplo, ale to je asi všechno*“.

Otázka č. 8: „Co je naopak v ČR lepší než v zemi Vašeho původu?“

Tato otázka se dá opět rozčlenit do několika bodů. Informanti, jak bylo patrné z odpovědí, se v ČR cítí dobře, a to většinou ve všech oblastech života. V porovnání s otázkou č. 7 byly odpovědi více na racionální úrovni. Informanti zmiňují kvalitní vzdělávání, zdravotnictví či finance. Na otázku se mi dostala řada velmi zajímavých odpovědí. Od lepší dostupnosti veřejné dopravy, až po bezpečnost země. Po čtení odpovědí jsem byla překvapená, jak podobně informanti smýšlejí. Jelikož my jsme na podobný „komfort“ zvyklí již řadu let, pro některé lidi se jedná o nové možnosti a výhody, které jim pomohou lépe pomoci např. v jejich práci či studiu a zjednoduší život, což my, Češi nemusíme již vnímat.

Několik informantů zmínilo **infrastrukturu**. Informant č. 2: „*Infrastruktura. České ulice jsou čisté a pěkné. Po dešti nejsou ulice zaplaveny vodou, protože bouřkové odtoky jsou pravidelně udržovány. České silnice mají hezky vždy čerstvě nakreslené dopravní značení. V Rusku je úplně běžnou věcí tři, čtyřproudová silnice ani bez dvojité čáry oddělující protisměr.*“

„*Tady naopak se dá uvést řada racionálních argumentů, od infrastruktury až po vzdělávací systém.*“ (I7) „*Je tady lepší infrastruktura, zákony.*“ (I4)

Informanti č. 3 a 8 zmiňují **bezpečnost** země. „*Normální život, to jsem chtěl, nechtěl jsem se bát, protože nikdy nevíš, co se stane, myslím to tak, že u nás, jak se válčilo, tak prostě pořád to tam doznívalo, v té době, než jsem odešel, člověk nemohl vědět, co se stane ještě, tady je prostě klid a neděje se tu nic hrozného.*“ (I3) „*Nehrozí nějaké války nebo přírodní katastrofy, je tu bezpečno.*“ (I8)

Informanti zmiňují mimo jiné i lepší **dostupnost či vybavenost**, která následně zjednodušuje všední život. Informant č. 6 vidí díky veškerým vymoženostem v ČR lepší možnosti sebevzdělávání či poznávání kultury. „*Občanská vybavenost, dostupnost. Dopravní spojení ve městech a celkem po republice, bližší vzdálenosti. To dává možnost víc cestovat a poznávat stát a jeho historii. Lépe fungují knihovny, což zjednodušuje samostudium.*“

Informant č. 7 pokračuje v podobné odpovědi, zmiňuje i komfort, který mu může být nápomocen např. k zaměstnání. „*Všední život v ČR je v mnoha směrech jednodušší a komfortnější – od takových banalit jako pohodlné a promyšlené MHD, samozřejmě chápu, že Češi se po takové tezi snad jen ironicky pousmějí, k důležitým pro moji práci věcem jako fungování fakulty, zdroje v místních knihovnách atd.*“

Příjemně překvapující byly odpovědi zmiňující **povahu českého lidu**. „*Lidi v Česku jsou mnohem milejší a příjemnější. Zvlášť co se týká obsluhy, např. prodavačky, recepční, řidiči, atd. V Rusku hulvátství je nedílnou součástí interakce s obsluhou.*“ (I2) Pro informanta č. 3 jsou to mimo jiné také „*jinak vychovaní lidi, slušní, dobří*“. Také I4 dodává: „*Lepší chování lidí, když přijdeš v krámu nebo do banky.*“

Dále je to jistě **ekonomická situace a jistota v zaměstnání**. Informant č. 5 nabízí zajímavý pohled: „*Tady je ta jistota, že ty peníze vyděláš a vyděláš jich hodně. Uživíš rodinu, je to tady stabilní, jak to mám říct, no prostě máš tady tu jistotu. Ve všem, peníze, bezpečí. A máš tady ten stabilní plat. Na Ukrajině jak začala válka, tak ty práce bylo míň a i míň peněz, ekonomika po té válce šla dolů, tím pádem všichni mladý kluci a holky jeli do Čech nebo do Polska za tou prací. Sháněli, jak odjet do Evropy, protože ta ekonomika po válce šla hodně dolů.*“

Pro informantku č. 1 představuje lepší finanční situace v ČR, oproti zemi jejího původu, možnost zajistit svým dětem **kvalitnější život** a vzdělání. „*Určitě práce a peníze a škola pro děti. Já vidím, jak ty děti jsou spokojený a to je pro mě nejvíc, manžel má dobrou práci a prostě jim třeba můžeme koupit i věci, co by doma neměly, a to je pro mě radost.*“

„*Vzdělání. Medicína je na špičkové úrovni. Podle mě Česká republika má jednu z nejlepších zdravotních systémů ve světě z hlediska poměru cena/kvalita.*“ (I2) „*Určitě zdravotnictví, na vysoký úrovni.*“ (I3) Tak můžu jmenovat hodně. Je to **vzdělání, zdravotnictví, práce, peníze.** (I8)

Shrnutí druhého dílčího cíle

Česká republika se v porovnání s jinými státy jeví jako dostupnější alternativa oproti jiným státům. U informantů se jednalo zejména o finanční dostupnost či podobnost jazyka. Mnoho informantů si vybralo Českou republiku zejména díky rodině či známým, kteří tu již žili. Zejména pro osoby z Ukrajiny je ČR velmi častou zemí, kde mají možnost vyššího finančního výdělků. Také jazyková a kulturní podobnost může pomoci při výběru země. Zejména se ale u všech informantů jednalo o vazby na ČR díky rodině či známým. Migrace a život v jiné zemi může nutit osoby srovnávat, co jim chybí z jejich země a co naopak lepšího našli u nás. Zajímavé je, že většina osob nevyjadřovala konkrétní věci, které jim chybí, spíše vzpomínali na dětství, přírodu v rodné zemi. Naopak se dá říci, že Česká republika jim ukázala nové možnosti, které jim mohou pomoci v ulehčení každodenního života. Mnoho lidí, i když např. původně do ČR vůbec migrovat nechtěli, zde našlo nový domov, rodinu, práci, a je pro ně zcela logické, že zde plánují zůstat a usadit se.

8.3 Dílčí cíl č. 3

Třetí DC zní: **Zhodnotit, jaké faktory ulehčují a které naopak ztěžují cizincům integraci do české společnosti.** Tento cíl se skládá ze 4 tazatelských otázek.

Otázka č. 9: „Co vám pomohlo v integraci do české společnosti?“

Na tuto otázku informanti nejčastěji odpovídají, že adaptovat se na české prostředí jim nejvíce pomohlo **zaměstnání/škola, známí či spolupracovníci**. Informanti uvádí, že poté, co nastoupili do zaměstnání, bylo pro ně již mnohem jednodušší navázat kontakty s českou společností. To potvrzuje i I5: *„No práce, co jinýho. Já měl kontrakt na dva roky a šel jsem pracovat, hned, musel jsem. V práci jsem **poznal hodně Čechů**, tenkrát tam bylo málo Ukrajinců, nás tam bylo asi 2 nebo 3 a zbytek Češi. Kvůli tomu, že **jsem pracoval s Čechama, rychle jsem se naučil jazyk a do všeho jsem se zařadil rychleji, než kdybych pracoval s Ukrajincema.**“* Informant také uvádí, že i díky poznání jazyka pro něho bylo následně vše jednodušší. Se stejným názorem se ztotožňuje i I4: *„Pomohli mně teta a strejda, někteří zaměstnanci v práci. A bylo to lepší kvůli tomu, že **z práce byli všichni Češi.**“* I1: *„Pak jsem začala pracovat, a hlavně v té práci, byly tam i nějaký cizinky, tak jsme se bavily, ale i s Češkama.“*

Pro informanta č. 2 práce znamená mimo jiné také **užitečnost pro českou společnost**. „Těžko říct. Myslím si, že v tomto případě všechno dohromady. Nejdůležitější je asi škola a práce, které mi pomohly **získat pocit**, že jsem **plnohodnotný člen společnosti** a dokážu být **užitečný** pro českou společnost.“

Další, co informanti zmiňují, je **studium** a s tím spojený **vysokoškolský život**, který jim především pomohl. „Je těžké definovat něco konkrétního. Stal jsem se studentem navazujícího magisterského studia a zapojil se do studentského života – jak ve smyslu **vzdělávání, tak i života na koleji**. Běžná socializace, neviděl jsem v tom žádné výrazné komplikace nebo naopak výhody, podle mě se jedná o běžný proces.“ (I7) I8 zmiňuje především školu a bydlení na koleji. „Ale měla jsem na kolej spolubydlící Češku, to bylo největší výhodou, my spolu hodně mluvily, já se snažila i koukat na český televize, filmy.“

Informantka č. 8 dále zmiňuje i **rodinu**. „Sestra mi pomohla, ta už uměla.“ Zejména díky neznalosti jazyka pro ni byla pomoc rodiny ze začátku velkou výhodou. Stejně tak odpovídá i I1: „Tak já ze začátku chodila s manželem, aby mi ukázal, co kde tady je, protože on už tady byl dlouho.“ Pomoc rodiny zde hrála roli zejména v orientaci v novém prostředí.

Informantu č. 6 pomohla jak škola, práce, tak i **přátelé**. Dále poukazuje na „české tradice“ „**Přátele z řad českých občanů, studium a práce** a samozřejmě české hospody/restaurace. Je tu skvělá **tradice se scházet u piva** a diskutovat o aktuálním dění.“

„Tak celkově, postupně všechno. Práce určitě, pak jsem tady našel pár kamarádů, Češi, **bavilo mě to tady, tak jsem se snažil sám, mě jsem motivaci se začlenit, protože jsem věděl, že tu chci zůstat**. Mám tady lidi rád.“ Informant č. 3 poukazuje také na **míru motivace**, která ho do ČR přivedla. Jeho plánem bylo se v České republice trvale usadit, dbal proto i na co nejrychlejší začlenění.

Otázka č. 10: „Co bylo naopak překážkou v integraci?“

Informanti se v mnoha ohledech shodují na **jazykové bariéře**. Neznalost jazyka způsobuje potíže v orientaci ve společnosti, osoba nerozumí, co jí druhý říká.

Svou roli v integraci hraje nejenom jazyková neznalost, ale také **nejistota v komunikaci**. To potvrzuje informant č. 2: „*To byla určitě jazyková bariéra, ale problémem nebyla jazyková bariéra jako taková, ale můj strach z mluvení, nejistota, která mi v tom bránila.*“ I1 dodává: „*Nemůžu říct, že by mě někdo překvapilo a bylo něco špatně, spíš jsem se ze začátku bála mluvit, to byla asi chyba, no.*“ U těchto dvou informantů tedy nebyl překážkou v integraci ani tak jazyk samotný, jako strach či nejistota z komunikace ve společnosti. U informanta č. 5 se vyskytovala překážka v podobě **psaného jazyka**. „*No, já spíš nerozuměl tomu, jak papíry mám vyplňovat, takže spíš psací bariéra než třeba jazyk jako takový*“

Pro informanta č. 3 byl největší překážkou především zcela odlišný **jazyk**. „*Problém byl jazyk, jiná kultura, jiný pravidla, čeština je těžká, tvrdý jazyk, pro nás je to těžké, ale když člověk chce, tak se naučí. Takže asi nejvíc ten jazyk.*“ Stejně tak I4, který si uvědomuje, že neznalost jazyka může být velkým hendikepem v ostatních oblastech života: „*Samozřejmě ten jazyk byl hodně důležitý, abych pochopil všechno a co ode mě chtějí.*“

Informantka č. 8 zmiňuje především jazyk a **špatnou orientaci v novém prostředí**. „*Jazyk. Ze začátku jsem byla jak v jiném vesmíru. Hodně odlišný jazyk, těžký jazyk máte. Když já přijela do Česka, tak jsem pořád ptala sestry, aby mně řekla, co, kde, taký vízum řešit, to bylo těžké, neměla jsem povědomí o tom, co kde je.*“

Pro informanta č. 6 byla největší překážka „**vízová byrokracie**“. To, jak právní postavení ovlivňuje integraci a celkový život cizince v ČR, popisuje DC 4. Tato odpověď nám může říci, že nějaký vliv na integraci v této oblasti jistě cizinec spatřuje.

Otázka č. 11: „Setkal/a jste se někdy s nevhodným chováním ze strany české společnosti?“ zjišťuje, zda může být následná integrace ovlivněna nevhodným chováním ze strany majority.

Informant 2 zmiňuje **určité špatné zkušenosti**, které ovšem **nebyly podmíněny tím, že je cizinec**. „*Párkrát jsem se setkal s nevhodným chováním, ale ti lidé ani nevěděli, že jsem cizinec, takže na mém místě by mohl být kdokoliv jiný, a výsledek by byl stejný. Nevychovaný lidí potkáš jak v Rusku, tak i v Česku, to nemá nic společného s původem člověka.*“

Dále poukazuje na opačné, tedy velmi **přívětivé chování** ze strany české společnosti. „Naopak, spíše mám zkušenost, že když lidí se dozvídají, že jsem Rus a žiju v Čechách, **chovají se ke mně velmi vlídně a s úctou.**“ (I2)

Zkušenosti dalších informantů (I6 a I7) spíše souvisí s jistými **stereotypy a původem** vnímanými ze strany majority vůči **postsovětským státům**. Důvodem, se kterým se informanti setkali, jsou vztahy Ukrajiny a Ruska. Z tohoto důvodu se již ve svém okolí setkali s různými stereotypy či urážkami, které jsou velmi často způsobeny právě neznalostí této problematiky ze strany majority. Je zde také zmíněný častý stereotyp, se kterým jsem se již osobně setkala, a to, že občané Ukrajiny berou Čechům práci. „Občas se stává, že uslyšíš na ulici nějakou pejorativní **narážku na svůj původ**, něco ve smyslu „**berete nám práci**“, „**táhněte domů**“ a tak, což je podle mě takový obecný trend kolem tzv. migračního problému. Nijak vyhoceně to ale nevnímám. Jiná věc však je, že po zahájení ruské agrese na Ukrajině v roce 2014 se výrazně vyhroutil právě tato problematika. Jelikož se často zapojují do různých vzdělávacích akcí, jako jsou přednášky, debaty o dění ve východní Evropě, celkem často si člověk může vyslechnout něco **nepěkného jak o své zemi, tak i o sobě osobně**. Je to ale otázka až historicky-filozofického rozměru, stěží bych ji shrnul v několika větách. Ale faktem je, v posledních několika letech se člověk z Ukrajiny může setkat s různými urážkami právě na základě napětí v **rusko-ukrajinských vztazích.**“ (I7)

„Několikrát jsem zaslechl otázky, proč Ukrajina nedokáže žít s Ruskem v míru. Lidé zde nechápou podstatu ruské expanzivní politiky, což je zvláštní vzhledem ke spojitosti historie České republiky se sovětskou okupací. Zdá se, že český národ buď rychle zapomněl anebo nejsou Češi v současné době o historii řádně vzděláváni, případně se o historii dostatečně nezajímají. Záleží samozřejmě na věkové kategorii a v případě starších ročníků se může jednat o **upřednostňování ruské nadvlády jako symbolu jistoty a pořádku v sociálním a pracovním životě**. Na druhou stranu je spousta obyvatel, kteří chápou snahu Ukrajinců si vybojovat nezávislost a oprostít od nadvlády jiného státu.“

Někteří informanti zmiňují **neochotu společnosti** jim pomoci, zejména na základě neznalosti jazyka a nepochopení situace. „*Občas to byla neochota, než nevhodné chování, takže když jsem úplně ještě neovládala jazyk, tak jsem někdy musela mluvit anglicky, abych se dostala k řešení, a to třeba někdy lidi odmítali a nedali mi prostor, takže já pak nevěděla, co se děje a co dělat.*“ (I8) „*Samozřejmě něco bylo, neumíš dobře česky, je to komplikovaný, než pochopíš, co kdo chce, většina se chová dobře ale. Občas, když jsem byl někde na úřadě, tak nebyli třeba moc ochotní poradit, protože já třeba nerozuměl všemu, co mi říkají, tak jsem se třeba kolikrát ani nepochopili, ale jinak si myslím, že tu jsou dobří lidé.*“ (I3)

Otázka č. 12: „**Požádal/a jste někdy o pomoc v kontextu integrace nějaký další subjekt?**“ má za úkol zjistit, zda osoby v nějakém případě požádaly o pomoc další subjekt, např. sociálního pracovníka, či si vystačily s pomocí např. známých.

V tomto případě dává většina informantům přednost **rodině či přátelům** před jinými subjekty. „*Hlavně sestra, aby mi řekla co a jak. Měla jsem právníka, aby mi pomohl s vízem, ale to byla spíš taková konzultace, abych věděla, co mít a co dělat ohledně zákon. Hlavně sestra mi pomáhala, pak kamarádi a škola.*“ (I8) Někteří informanti ale zmiňují **Integrační centrum pro cizince**. „*Jedině co, tak jsem byl v integračním centru pro cizince, aby mi ukázali zákon a byli jsme spolu u právníka, kvůli tomu, že jsem potřeboval dát dohromady papíry a všechny věci, když jsem chtěl přivést dceru sem.*“ (I5) Návštěva centra se u informanta vztahovala spíše k pomoci kvůli vyřízení pobytových záležitostí. Stejnou zkušenost má i I1. „*Jo, byli jsme, jako to integrační centrum pro cizince, protože jsme nevěděli co s dalším pobytem a na úřadě moc radit nechtěli, tak jsme tam zašli.*“ U informantů se tedy jednalo spíše o pomoc v kontextu pobytových oprávnění než kvůli nemožnosti integrace. Jak bylo zmíněno, k integraci mnoha lidem pomáhá právě rodina či přátelé a práce. Lze ale poznamenat, že pomoc s kladným vyřízením záležitostí k pobytu na území právě ze strany **integračních center** či **sociálního pracovníka** je spojená s následnou integrací do společnosti. Pokud má člověk povolené zaměstnání ze strany příslušných orgánů, integrace je o to jednodušší, protože, jak již mnoho informantů zmínilo, právě v zaměstnání měli možnost poznat jak českou společnost, tak se naučit jazyk a lépe se začlenit do celkového života v Čechách.

Shrnutí třetího dílčího cíle

Faktorů, které ulehčují cizincům integraci do naší společnosti, byla jmenována celá řada. Obecně lze ale říci, že nejvíce integraci napomáhá společnost jako taková. Pokud se cizinec společnosti straní, popř. žije v komunitě s občany stejné země, integrace nejspíše nebude tak úspěšná. Informanti nejvíce zmiňují, že jim pomáhá právě setkávání se s českou společností, a to zejména v zaměstnání či škole. Mnoho informantů po svém příchodu do České republiky nastoupilo do zaměstnání, popř. do školy, kde integrace postupně vyplynula. Dále přátelení se s českými občany je pro mnohé pomocníkem v integraci. Plány do budoucna a osobní motivace lze také brát jako nástroj k úspěšnosti. Osoba, která sem přijíždí za účelem trvalého usazení, vnímá svou integraci jako zcela přirozený proces, na kterém usilovně pracuje. Na druhé straně byly zmíněny faktory znesnadňující integraci. Naskytl se nám velice zajímavý pohled na vnímání postsovětských států a vyobrazení určitých předsudků ze strany majority. Dále je to jistě neznalost prostředí. Ze začátku je pro cizince jistě výhodou, pokud má známého či člena rodiny, který mu pomáhá v novém „světě“. Pokud je zde cizinec sám a musí se spoléhat na sebe, existuje již spousta možností, které mu mohou pomoci, např. Integrační střediska, která byla zmíněna v souvislosti pobytové neznalosti. Jazyk je jistě největší bariérou pro integraci. Pokud cizinec nezná státní jazyk, život ve společnosti pro něj bude o to složitější. Jak již bylo několikrát zmíněno v teoretické části, znalost jazyka je nedílnou součástí úspěšné integrace.

8.4 Dílčí cíl č. 4

Čtvrtý DC zní: **Zjistit, jaký vliv na integraci může mít právní postavení (resp. druh povoleného pobytu v ČR).** Zejména se jedná o to, jaké překážky na straně pobytového opatření může cizinec shledávat a jak tyto překážky mohou působit na běžný život ve společnosti. Osoby s trvalým pobytem také mohou zhodnotit, jak vnímají své postavení nyní, oproti pobytu dlouhodobému a co se pro ně změnilo. Tento cíl se skládá ze dvou tazatelských otázek.

Otázka č. 13: „Myslíte si, že druh Vašeho pobytu může mít vliv i na život v ČR?“

Všichni dotázaní se shodují na výhodě **trvalého pobytu**, a to zejména osoby, které mají pouze pobyt dlouhodobý. I4: *„Samozřejmě trvalý pobyt nebo občanství je lepší jak dlouhodobý pobyt.“*

Druh pobytu má dle všech informantů **vliv na život v ČR a následnou integraci.** Překvapilo mne, jak silně je z pohledu cizinců vnímán druh pobytu v souvislosti s životem v ČR. „*Ano, jak jsem řekl, vízová byrokracie ovlivňuje integraci do společnosti. Každý rok odůvodňovat, proč tu chci žít, musíte měnit účel pobytu, pokud chcete např. ze studia přejít na zaměstnání apod., platit kolky, což je velmi nákladné, každý rok.*“ (I6)

Informant 7 popisuje: „*Zjednodušil bych byrokracii kolem vyřizování povolení především. Pokud průkaz děláš jednou ročně, to znamená, že musíš každý rok dát dohromady stejné dokumenty, pak jet je odevzdat, po nějakém čase se opět stavit vyřídit biometriku, a snad po měsíci ještě si ten průkaz vyzvednout. Jelikož se to časově protahuje, tak v podstatě v čase, kdy člověk dostane nový průkaz, již je načase přemýšlet o tom, jak si zařídit dokumenty pro další prodloužení průkazu. V jistém smyslu se tedy jedná o nepřetržité kolečko.*“

Osoby s dlouhodobým pobytem se shodují na velké **náročnosti** spojené s prodloužováním, zejména s **odůvodňováním** setrvání na území, **časové náročnosti a financování pobytu.** „*No, hlavně to prodloužení každý rok je dost náročné jak z hlediska finančního, tak časově.*“ (I2)

Také **nemají jistotu**, zda bude jejich pobyt i nadále prodloužen. „*Chci žádat o trvalý pobyt, hlavně z toho důvodu, abych nemusel každý rok/dva roky odůvodňovat, proč se nacházím v ČR. Chci mít jistotu, že tu můžu zůstat, protože mám zde přítelkyni a mám zájem zde budovat svoji budoucnost bez zbytečných překážek.*“ (I6) „*Taky ten dlouhodobej není nikdy jistej, nemusí to prodloužit.*“ (I1)

Osoby s trvalým pobytem naopak nevnímají vliv na život téměř v žádné oblasti života. Díky trvalému pobytu mají cizinci téměř stejná práva jako občané, nemusí žádat o pracovní povolení, prodloužování pobytu se děje podstatně méně než u pobytu dlouhodobého a celkově mají cizinci díky TP jednodušší život v ČR. Jak uvádí informant č. 3: „*Určitě, samozřejmě kvůli papírování, vyřizování pobytu to všechno je to jednoduchý s trvalým, nemusím řešit prodloužení, na začátku jsem víza prodlužoval každý půl rok, je kolem toho víc starostí. Poprvé jsem tu byl na vízum, po půl roce se to prodlužovalo, pak jsem měl dlouhodobý pobyt a pak jsem získal trvalý. Můžu říct, že s tím trvalým odpadlo hodně problémů, starostí.*“ I8 poukazuje zejména na **finanční náročnost**, která díky TP výrazně poklesla, stejně na větší **pocit jistoty.**

„Ano, myslím, že určitě. Trvalý pobyt vás **nějak nesvazuje**, nevím, jak to říct. Když jsem studovala, tak jsem musela každý rok žádat o **nové povolení, platit za to**, to nebylo levné, pak když jsem dostudovala, tak jsem musela znovu požádat o pracovní povolení, a měla jsem smlouvu na dobu určitou, tak jsem dostala třeba jen povolení na rok, to bylo opět problém. Výhoda bylo, že pojištění platí zaměstnavatel, ale student ho platí sám, hodně nákladné. Takže to má i **finanční důvody**.“

Informant č. 5 poukazuje na **lepší možnosti**, které se s trvalým pobytem nabízejí. Zejména možnost **získat trvalý pobyt pro dceru**, která dosud žila v zemi původu. „No určitě jo. Když máš vízum nebo dlouhodobý, tak třeba **hypotéky, na to koukají líp**, když máš trvalý, protože vědí, že za dva roky neodjedeš nebo ti **neskončí vízum**, když máš už trvalý, to je i nějaká prostě **jistota**, že tu chceš žít. Nemáš problémy vesměs s ničím, hypotéka je rychlejší, s trvalým, skoro neřešíš nic, prodlužuješ jednou za deset let a výhodou bylo, že i **dceři jsem mohl hned zařídit trvalý pobyt**, když jsem si je sem chtěl vzít.“

Otázka č. 14: „Setkal/a jste se s nějakým problémem vyplývajícím z Vašeho druhu pobytu?“

Tato otázka navazuje a souvisí s předchozí, jak bylo řečeno, osoby s trvalým pobytem se již téměř s žádným problémem ohledně druhu pobytu neseškávají. U dlouhodobých pobytů bychom jich několik našli. Lidé s dlouhodobým pobytem spatřují potíže s **častým prodlužováním pobytů**. „No, je problém s tím prodlužováním. Máte tu občanku, jako to povolení, kartičku myslím, jen na chvíli, podle pojištění, takže třeba na rok, podle toho, na jak dlouho to koupíte (pojištění).“ (I1) Informant č. 5 uvádí: „Jo a prodlužovat každý dva roky, to je taky náročný, dlouho to trvá, takže jsem rád, že už to mám vyřešený a nemusím tohle řešit.“

Dále je to **finanční náročnost**, což také zaznívalo v otázce předchozí. Informantka č. 1 zmiňuje prodloužení pobytu celé rodiny. „Taky je to dost finančně náročný, další pobyt stojí 2 a půl tisíce a to je pro mě a manžela, děti po tisícovce, což je **prostě 7 tisíc a třeba každý rok, to je asi problém**.“

U informanta č. 2 se jednalo o překážku v podobě **zaměstnání**. „*Jednou, když jsem chtěl jít pracovat přes jednu agenturu, odmítli mě, protože neměl jsem trvalý pobyt.*“ I8 se setkala s podobnou zkušeností: „*Chtěla jsem při studium přivýdělek, ale nechtěli mě vzít, protože jsem měla dobu určitou k pobytu a není to jistota.*“

Osoby s trvalým pobytem často zmiňovaly **hypoteční úvěry**, a tudíž koupě vlastní nemovitosti. „*U trvalého je to jistota a dají vám lépe hypotéku nebo půjčku, řidičák. Setkala jsem se s problémem předtím, jak jsem říkala i s financemi, ale trvalý pobyt je téměř bez problému.*“ (I8)

Informant č. 3 uvádí, že dlouhodobý pobyt a s ním spojené prodlužování pro něho znamenal i určitou **míru stresu**. „*Člověk z toho má pak akorát stresy a starosti a nechce se mu už ani jednat s těmi úřady, protože jsem třeba ani pořádně nerozuměl, co po mně chtějí. Pak jsem si nemohl vzít ani hypotéku s tím dlouhodobým. Jsem rád, že se mi podařilo získat trvalý pobyt a budu rád i za občanství.*“

Informant č. 5 ve srovnání s dlouhodobým pobytem opět nevidí žádný problém, pouze nemožnost volit: „*Jedině volit nemůžeš, myslím. Jinak je to ok, všechno s tím trvalým. Jinak máš na všechno nárok, jak Češi. Myslím, že žádný problém není, to spíš, když jsem měl dlouhodobý, tak jak jsem říkal, ty hypotéky.*“

Informanti 6 a 7 nabízí další pohled spojený s problémem vyplývajícím z druhu pobytu. „*Jsou to takové drobnosti typu, že ti nepůjčí knihu domů z knihovny, nebo že na sebe nemůžeš registrovat převod elektřiny v bytě, který pronajímáš.* (I7) Informant č. 6 zmiňuje opět trvalý pobyt jako možnost **lepšího fungování ve společnosti**. „*Trvalý pobyt ovlivňuje i takové triviální věci jako změna bydliště, změnit práci, účel pobytu apod. Jednoduše řečeno má člověk větší svobodu. I přestože zde pracuji a řádně odvádím daně, nemám nárok na spoustu věcí. Třeba nesmím vzít domu určité tituly z knihovny. Což mi přijde absurdní.*“ (I6)

Shrnutí čtvrtého dílčího cíle

Vliv druhu povoleného pobytu v České republice dle všech informantů působí na následný život ve společnosti. Několikrát byl zmiňován trvalý pobyt jako větší pocit jistoty, svobody. Většina informantů s dlouhodobým pobytem tedy směřuje k získání pobytu trvalého. Pro mnoho lidí to znamená odvrácení se od každodenních problémů spojených s právním postavením. Velmi překvapivé pro mne byly některé odpovědi, zejména nemožnost vypůjčit si některé tituly z veřejné knihovny. Největší problém byl ze strany cizinců spatřován v prodloužení dlouhodobých pobytů. Několikrát zazněly dlouhé lhůty vyřízení pobytů, časová a finanční náročnost. Informanti na otázku, zda má druh pobytu vliv na následnou integraci, odpovídali, že ve většině případů ano. Informanti nejvíce zmiňují zásah do „běžného“ života, což bychom nemuseli brát jako vliv na přímou integraci, ale domnívám se, že bezproblémové fungování v běžném životě zcela určitě navazuje na další integraci. Např. neprodloužení DP by pro cizince, který zde studuje, znamenalo velký zásah do jeho budoucnosti. Jedná se tedy o nikdy nekončící proces, kdy osoba musí vždy prokazovat účel pobytu, ale nemusí mít jistotu, že jí bude pobyt prodloužen. Velká část informantů se tedy i z důvodu jistoty shoduje na získání trvalého pobytu, který představuje téměř bezproblémové fungování a využívání všech možností naší společnosti.

9 SHRNUÍ VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Výzkumná část práce byla rozdělena na dvě hlavní kapitoly. První kapitola seznamuje čtenáře s hlavním cílem, který je dále rozčleněn na 4 cíle dílčí. Popisuje výzkumnou strategii, tedy kvalitativní, dále výzkumnou metodu, která byla k naplnění cíle použita, charakterizuje oslovené informanty a seznamuje s průběhem celého výzkumu. Zmiňuje i operacionalizaci a rizika výzkumu. Doplněna je o 2 tabulky, operacionalizační a tabulku popisu informantů. Druhá kapitola výzkumné části analyzuje a interpretuje získaná data pomocí metody otevřeného kódování. Metoda je doplněna o citace z rozhovorů s informanty.

Hlavním bodem výzkumné části práce bylo naplnění cíle, který byl stanoven v úvodu bakalářské práce. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s občany třetích zemí jsem postupně získávala odpovědi na tazatelské otázky. Zvolenu metodu považuji za adekvátní vzhledem k tématu a oboru. Domnívám se, že metoda rozhovoru (resp. rozhovoru s pomocí návodu) mi umožnila danou problematiku poodhalit podrobněji, než by tomu mohlo být např. u dotazníkového šetření. Vzhledem ke studovanému oboru je pro mne komunikace a přímý kontakt s lidmi zcela přirozený, tudíž jsem se chtěla vcítit do jejich situace, poznat jejich příběhy do hloubky a dát jim zpětnou vazbu. To by, dle mého názoru, u např. dotazníkového šetření nebylo zcela možné. Nevýhodou je samozřejmě fakt, že výzkumná část byla realizována s určitými lidmi, nebyla celorepubliková, a tudíž nemusí být zcela objektivní.

Hlavní cíl byl rozčleněn na 4 dílčí cíle a každému DC byla věnována jedna podkapitola. Pomocí tazatelských otázek jsem postupně rozkrývala odpovědi na dané cíle. Prvním DC bylo zjištění, co vede osoby ze třetích zemí k migraci. Zajímal mě hlavně důvod, proč tyto osoby nechtěly zůstat v zemi původu a co bylo hlavním důvodem odchodu. Pro mnoho informantů znamenala migrace cestu za lepším a kvalitnějším způsobem života. Tento kvalitnější život pro ně znamenal jak např. lepší zaměstnání a finanční ohodnocení, tak i získání kvalitnějšího vzdělání, než jakého by se jim dostalo v zemi původu, tak i např. bezpečnější a klidnější styl života.

Dalším cílem bylo jednoduše zjistit, proč právě ČR. Je mnoho zemí, kde by informanti mohli získat např. lépe placenou práci či kvalitnější vzdělání, ale ČR pro ně znamenala zejména dostupnost z hlediska financí, ale i hledisko silné kulturní a jazykové podobnosti, zejména se pak jedná o občany Ukrajiny či Ruska.

Svou roli hrálo i povědomí o České republice, mnoho informantů již zde má rodiny či známé. Úspěšná integrace, kterou se zabývá dílčí cíl 3, pro informanty hlavně znamená dobrá znalost českého jazyka a možnost navazovat vztahy s českými obyvateli. Naopak ztížit integraci dokáže dle informantů strach z komunikace v českém jazyce, se kterou se někteří z nich potýkali. Česká společnost nepředstavuje výraznou bariéru v integraci, spíše je to občasná neochota či strach z neznámého. Informanti však nezažili žádnou diskriminaci, spíše si českou společnost chválí. Poslední dílčí cíl souvisí s právním postavením a integrací do společnosti. Informanti s dlouhodobým pobytem se shodují zejména na „problémech běžného života“, např. časová náročnost při prodlužování pobytů či nutnost plnit stejný účel pobytu a zejména strach z nejistoty. Občané s trvalým pobytem vítají větší pocit stability a jistoty a zejména téměř stejných práv jako občané ČR. Svou roli zde sehrávají i plány do budoucna, jelikož většina informantů spěje k získání TP, tudíž i míra motivace k integraci a celkovému zájmu o českou společnost může být vyšší.

Rozhovory s informanty mi přinesly další nejrůznější názory, některé věci jsem si potvrdila, u jiných jsem naopak byla překvapena. Domnívám se, že hlavní cíl práce byl naplněn, některé zjištěné odpovědi přesně korespondují s odbornou literaturou, se kterou jsem pracovala (konkrétně např. znalost jazyka jako klíč k úspěšné integraci), jiné naopak přinesly nové poznatky (např. mile mě překvapily vesměs pozitivní reakce na českou společnost). Domnívám se, že některé odpovědi by byly jiné, pokud by se pracovalo s jinou skupinou, tzn. např. s uprchlíky, kteří často neodcházejí dobrovolně. To by dle mého názoru mohl být námět na další práci, např. v navazujícím magisterském studiu. Cizinecká problematika je mi poměrně blízká, zpracování tématu pro mne bylo zajímavé, zejména pak rozhovory s občany třetích zemí. Velmi zajímavé je vidět „stejný svět“ jinýma očima, a zejména pro mne osobně je migrace něco, co považuji za obdivuhodné, jelikož já sama bych asi nikdy nebyla schopna opustit zemi svého původu. I proto se dá říci, že obdivuji každého, kdo je schopen se nejenom přestěhovat do jiné země, ale zároveň zde žít, pracovat, naučit se jazyk a plně splynout s mnohdy odlišnou společností a kulturou.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá tématem právního postavení občanů třetích zemí a jejich integrací do české společnosti. Cílem práce bylo zjistit důvody migrace osob ze třetích zemí, především z jakého důvodu si vybrali Českou republiku, dále co může těmto osobám pomoci k integraci a co naopak integraci znesnadňuje a jaký vliv může mít právní postavení na celkový život ve společnosti. Hlavní cíl byl dále rozdělen do 4 dílčích cílů.

Teoretická část práce začíná vymezením základních pojmů, které souvisí s tématem dané problematiky. Druhá kapitola popisuje právní postavení občanů třetích zemí na území České republiky. Legislativa se prolíná celou kapitolou, zejména zákon o pobytu cizinců, zmíněna je i Mezinárodní ochrana. V kapitole jsou vymezeny podmínky, za jakých mohou občané třetích zemí pobývat na území našeho státu. Kapitola se dále podrobněji zabývá rozdělením dlouhodobého a trvalého pobytu a některými odlišnostmi, které z těchto dvou druhů pobytu vyplývají, zejména jaký vliv poté mají na další život ve společnosti cizinců. Nalezneme zde i počty cizinců s povoleným trvalým pobytem na území. Zvyšující se počty osob s povoleným trvalým pobytem jsou přirovnávány k vyhledávání vyšší stability a jistoty života. Třetí kapitola popisuje migraci a její rozdělení. Nabízí pohled na počet osob ze třetích zemí na našem území a důvody, které je do naší země přivádějí. Kapitola 4 představuje sociální práci s cizinci, zmiňuje SP s uprchlíky a roli sociálního pracovníka při práci s klientem - cizincem. Dále popisuje sociální začleňování cizinců v různých oblastech života. Za nejdůležitější se považuje znalost jazyka a uplatnění se na trhu práce. Sociální pracovník může být pro cizince, hlavně ze začátku, prostředníkem mezi ním a novým prostředím. Může tedy souviset s další postupnou integrací. Kapitola číslo 5 se zabývá integrací osob ze třetích zemí do naší společnosti. Zmiňuje integrační politiku České republiky, která si klade za cíl zejména zajištění oboustranné úspěšné integrace. Úspěchem k integraci je poznání důvodu, které jí napomáhají, a které naopak integraci ztěžují. Nejčastěji je zmiňován jazyk, který je nedílnou součástí úspěšné integraci. K úspěšné integraci je také důležité zjistit, jaké potřeby cizinci mají, tím může být integrace jednodušší. Teoretická část je shrnuta v kapitole šesté, která volně přechází do části výzkumné.

Výzkumná část je rozdělena na 2 kapitoly. První z kapitol se zabývá vymezením hlavního cíle, který je dále rozdělen na 4 dílčí cíle. Pomocí tazatelských otázek je zjišťována odpověď na hlavní cíl. Kapitola čtenáře dále seznamuje s použitou strategií, výzkumnou metodou, popisuje výběr informantů a průběh výzkumu. Druhá kapitola analyzuje a interpretuje zjištěná data, pomocí metody kódování přináší odpovědi na jednotlivé dílčí cíle.

Výzkumná část byla realizována metodou rozhovoru s osobami ze třetích zemí, protože jsem chtěla získat reálný pohled na danou problematiku přímo od těchto osob. Při studiu materiálů ke své práci jsem narazila na velké množství podobných témat. Velmi často byly výzkumy realizovány kvantitativní výzkumnou metodou, nebo kvalitativní, ovšem informanty nebyli cizinci, nýbrž velmi často sociální pracovníci. Cizinecká problematika je mi velmi blízká, i proto jsem chtěla získat reálný pohled na danou problematiku přímo od cizinců ze třetích zemí. Záměrně jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru, který mi umožňoval zjistit o tématu co nejvíce. Pomocí tazatelských otázek jsem získala odpovědi na dané dílčí cíle. Zodpověděny byly všechny dílčí cíle, dle mého názoru byl hlavní cíl práce naplněn.

Odpovědi na otázky mi přinesly nové poznatky v dané problematice, dozvěděla jsem se věci, které pro mne osobně jsou velmi zajímavé a přínosné, jelikož bych se v budoucnu chtěla věnovat práci s cizinci. Moje práce by mohla být námětem pro další hlubší zkoumání této problematiky, např. na celorepublikové úrovni. Dále se domnívám, že práce přináší reálný pohled na téma z pohledu osob ze třetích zemí, což může být novým přínosem k problematice, vzhledem k tomu, že počty cizinců na našem území neustále rostou, je nutné reagovat na jejich potřeby a možnosti integrace.

Použité prameny a literatura

Knižní zdroje

DOHNALOVÁ, Eva. Úvod do sociální práce s migranty: Problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice. Olomouc: CARITAS - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. ISBN 978-80-87623-02-2.

DRBOHLAV, Dušan a kol. Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. ISBN 978-80-7419-039-1.

DVOŘÁKOVÁ, Jitka a kol. Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi. Praha: TRITON, 2008. ISBN 978-80-7387-097-3.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

Informační publikace pro cizince Česká republika. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2011. ISBN 978-80-7312-067-2.

JANEBOVÁ, Radka. Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-374-1.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. 2. přepr. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, KODYMOVÁ, Pavla, KOLÁČKOVÁ, Jana, eds. Sociální práce v praxi : Specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA Robert eds. Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert, eds. Vybrané aspekty života cizinců v České republice. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7.

SCHEBELLE, Danica, KUBÁT, Jan. Proces integrace rodin cizinců do majoritní společnosti České republiky s ohledem na jejich sociokulturní specifika a role žen v procesu integrace. Praha: VÚPSV, 2017. ISBN 978-80-7416-311-1.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana ed. Menšiny a migranti v České republice: My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

TROUSIL, Michal, JAŠÍKOVÁ, Veronika. Úvod do tvorby odborných prací. 2. rozš. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-542-4.

ÚLEHLA, Ivan. Umění pomáhat: Učebnice metod sociální praxe. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. ISBN 80-85850-69-9.

Internetové zdroje

ČSÚ, 2019: Cizinci podle kategorií pobytu, pohlaví a občanství k 31. 12. 2019. [online]. 8. 6. 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1912_c01t02.pdf/f0ca7aff-01f8-4477-be7b-1271002870b9?version=1.0

ČSÚ, 2020: Počet cizinců v ČR - předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06 - 2020/09 [online]. 8. 6. 2020. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202009.pdf/2a01b0a9-b2db-4b1b-8fbd-042a60d73500?version=1.0

INTEGRAČNÍ CENTRUM PRO CIZINCE HRADEC KRÁLOVÉ, © 2021. KDO JSME A NAŠE POSLÁNÍ [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://cizincihradec.cz/o-nas/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. Mezinárodní ochrana: Pobyt cizince v azylových zařízeních [online]. 26. 2. 2018 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2019. Mezinárodní ochrana: Řízení o udělení mezinárodní ochrany v České republice [online]. 3. 6. 2019 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nase-hlavni-temata-mezinarodni-ochrana-mezinarodni-ochrana.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

a) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. Krátkodobý pobyt (vízová povinnost / bezvízový styk) [online]. 17. 1. 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kratkodoby-pobyt-vizova-povinnost-bezvizovy-styk.aspx>

b) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. Dlouhodobý pobyt [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>

c) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. Dlouhodobý pobyt [online]. 14. 5. 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx?q=Y2hudW09MTI%3d>

d) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2020. Průběh řízení o udělení mezinárodní ochrany [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>

e) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, © 2020. Odbor azylové a migrační politiky [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/odbor-azylove-a-migracni-politiky.aspx>

a) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2021. Vízum k pobytu nad 90 dnů (dlouhodobé) [online]. 29. 1. 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vizum-k-pobytu-nad-90-dnu-dlouhodobe.aspx>

b) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2021. Informace pro cizince s trvalým pobytem 2016 [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-trvaly-pobyt.aspx>

c) MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2021. Zaměstnanecká karta [online]. 15. 2. 2021 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1806 ze dne 14. listopadu 2018 [online]. 28. 11. 2018 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1806&from=RO>

Politický slovník: MEZINÁRODNÍ OCHRANA: AZYL A DOPLŇKOVÁ OCHRANA [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <http://www.politicky-slovník.cz/mezinarodni-vztahy/azyl-a-mezinarodni-ochrana/>

Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců Ve vzájemném respektu 2021: USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 21. prosince 2020 č. 1352 [online]. 21. 12. 2020 [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/zakladni-dokumenty-k-integracni-politice-ke-stazeni.aspx>

SUZ MV ČR, 2017. O organizaci [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/kdo-jsme/historie-a-soucasnost/>

Zákony a vyhlášky

Vyhláška č. 429/2010 Sb. Vyhláška stanovící výjimky z povinnosti cizince požádat o vízum nebo povolení k pobytu na místně příslušném zastupitelském úřadu. [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-429>

Zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>

Zákon č. 325/1999 Sb. Zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) [online]. [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Operacioalizační tabulka

Tabula č. 2: Popis informantů

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přepis rozhovoru

Příloha č. 1: Přepis rozhovoru

TO 1: Proč jste se rozhodl/ a přestěhovat do jiné země? Můžete uvést důvody, proč jste nezůstal studovat/pracovat v zemi původu.

Tak když jsem přišel sem, tak jsem zjistil, že tady je proti mojí zemi úplně jiný život, klidnější život, u nás jsou ještě následky z války, není to tam úplně nijak dobrý na život, chtěl jsem bezpečnější, klidnější život, větší bezpečí. Taky zdravotní strana, lepší zdravotnictví tady o sto procent, než u nás, to se ani nedá srovnat, tady fakt hodně dobří odborníci. Jsem rád, že manželka rodila tady.

TO 2: Co bylo hlavním důvodem odchodu z Vaší země? (resp. za jakým účelem jste přišel/a do ČR)

Chtěl jsem žít v zemi, která bude klidnější, ekonomicky na tom lépe než moje země, Já tady od známého dostal možnost pomoci mu v práci, takže práce. Když to řeknu celkově, tak hlavním důvodem byly jak finance, tak hlavně bezpečnější život a kvalitnější samozřejmě.

TO 3: Odešel jste sám/sama nebo s rodinou?

Odešel jsem sám. Po nějaké době jsem si sem vzal mojí paní, maminku a bratra. Z toho samého důvodu, chtěl jsem, aby žili v klidnější zemi, měli lepší finanční stránku, mohl jsem se hlavně o maminku lépe tady postarat. Ženu jsem chtěl mít u sebe a samozřejmě založit rodinu, máme syna, už mu jsou dva roky.

TO 4: Proč jste si vybral/a právě ČR?

Tenkrát mi říkal známý, že je tady už 25 let. Nabízel mi, že bych přišel za ním pomáhat do práce na pár měsíců, já jsem se tady cítil dobře, tak jsem tady už zůstal. Neplánoval jsem to, že bych se sem odstěhoval, ale prostě přišla ta nabídka na práci, tak jsem si řekl, že to zkusím a velmi se mi tady zalíbilo, tak jsem už zůstal.

TO 5: Měl jste nějaké vazby na ČR, jak jste se o ČR dozvěděl/a? Z jakých zdrojů – jestli Vám o ČR někdo řekl nebo jste si ČR vybral/a zcela náhodně?

No já tady měl toho kamaráda.

A předtím jste tady už někdy byl? Třeba za tím kamarádem na dovolenou?

Ne, ne.

TO 6: Plánujete v ČR žít i nadále? Chtěl/a byste získat státní občanství?

Ano, určitě, mám trvalý pobyt a chtěl bych, až to bude možné, mít i občanství.

TO 7: Co Vám v ČR chybí oproti zemi Vašeho původu? (resp. co je lepší v zemi Vašeho původu oproti ČR)

Jedině asi počasí, teplo, ale to je asi všechno (smích). Jsem tady fakt spokojenej.

TO 8: Co je naopak v ČR lepší než v zemi Vašeho původu?

Určitě ekonomická situace, klid, je to klidná, bezpečná země, pak určitě zdravotnictví, na vysoký úrovni, určitě, pak je to kultura, je to úplně něco jinýho, jinak vychovaní lidí, slušní, dobří, je tu hlavně klid. Normální život, to jsem chtěl, nechtěl jsem se bát, protože nikdy nevíš, co se stane, myslím to tak, že u nás, jak se válčilo, tak prostě pořád to tam doznívало, v té době, než jsem odešel, člověk nemohl vědět, co se stane ještě, tady je prostě klid a neděje se tu nic hroznýho.

TO 9: Co Vám pomohlo v integraci do české společnosti?

Tak celkově, postupně všechno. Práce určitě, pak jsem tady našel pár kamarádů, Češi, bavilo mě to tady, tak jsem se snažil sám, měl jsem motivaci se začlenit, protože jsem věděl, že tu chci zůstat. Mám tady lidi rád.

TO 10: Co bylo naopak překážkou v integraci?

Problém by jazyk, jiná kultura, jiný pravidla, čeština je těžká, tvrdý jazyk, pro nás je to těžké, ale když člověk chce, tak se naučí. Takže asi nejvíc ten jazyk. Dál jsem byl jako hezky překvapený, že je tu klid, bezpečno, to není jasně překážka, jen jsem si zvykal na to, že jsem úplně v jiném prostředí, kultuře. Takže tou překážku jsem měl asi v sobě, že jsem si musel zvyknout na jiný prostředí.

**TO 11: Setkal/a jste se někdy s nevhodným chováním ze strany české společnosti?
Pokud ano, uveďte prosím konkrétně.**

Samozřejmě něco bylo, neumíš dobře česky, je to komplikovaný, než pochopíš, co kdo chce, většina se chová dobře ale. Občas, když jsem byl někde na úřadě, tak nebyli třeba moc ochotní poradit, protože já třeba nerozuměl všemu, co mi říkají, tak jsem se třeba kolikrát ani nepochopili, ale jinak si myslím, že tu jsou dobří lidé.

**TO 12: Požádal/a jste někdy o pomoc v kontextu integrace nějaký další subjekt?
Pokud ano, tak z jakého důvodu?**

To asi ne, nepotřeboval jsem, měl jsem tu známé a pomohla mi ta práce hodně.

Jak dlouho již v ČR žijete a jaký druh pobytu máte?

14 let, mám trvalý pobyt.

TO 14: Myslíte si, že druh Vašeho pobytu může mít vliv i na život v ČR

Určitě, samozřejmě kvůli papírování, vyřizování pobytu to všechno je to jednoduchý s trvalým, nemusím řešit prodlužování, na začátku jsem víza prodlužoval každý půl rok, je kolem toho víc starostí. Poprvé jsem tu byl na vízum, po půl roce se to prodlužovalo, pak jsem měl dlouhodobý pobyt a pak jsem získal trvalý. Můžu říct, že s tím trvalým odpadlo hodně problémů, starostí. Když mám teď trvalý, tak nemusím řešit prodlužování, můžu si vzít hypotéku, prostě půjčku, s dlouhodobým to byl trochu problém, teď může mít můj syn, co se narodil už v Česku díky tomu, že mám já trvalý pobyt, takže to je taky jednodušší, nemusíš řešit práci, úřad práce a tak..

TO 15: Setkal/a jste se s nějakým problémem/překážkou vyplývající z Vašeho druhu pobytu?

Problém není. Teď už ne, díky trvalému pobytu a tomu, že jsem tu tak dlouho. Mám trvalý pobyt, v bance mám normálně účet, ale když bych chtěl uložit peníze, tak na to chtějí občanství český, tomu moc nerozumím, no. Ale jinak je to pro mě něco úplně jinýho, než když jsem měl jen dlouhodobý. Nemusím řešit s imigračním skoro žádný papíry, já podnikám, takže nemusím to ani takhle řešit, s tím prodlužováním.

Když jsem měl dlouhodobý, tak byl celkově strašný problém se vším. Zdravotní pojišťovna nedá kartičku bez dokladu českýho, ale když ho nemám v ruce, tak máš smůlu, protože na to vyřízení pobytu se čeká fakt dlouho, zvlášť když tam je nějaký problém, takže tady funguješ jenom na překlenovací štítky, ale to zase každéj neví, co je a jen vidí, že nemáš tu českou kartičku (povolení k pobytu), takže i vyřizování úřadech na podnikání byl vždycky problém, protože oni ti napíšu, že máte doložit doklad k pobytu, ale vy ho nemáte v ruce zatím, takže tam chodíte jen s těma překlenovacíma štítkama. Trvá to celkově hrozně dlouho, než se mi prodloužil pobyt, pak než jsem se vyfotil na doklad a dostal ho, tak třeba 4 měsíce a víc. A pak taky pobyt byl podle zdravotního pojištění, takže třeba jen na rok a za rok zase prodlužovat a to stojí další peníze, takže i finančně náročnější. Člověk z toho má pak akorát stresy a starosti a nechce se mu už ani jednat s těmi úřady, protože jsem třeba ani pořádně nerozuměl, co po mně chtějí. Pak jsem si nemohl vzít ani hypotéku s tím dlouhodobým. Jsem rád, že se mi podařilo získat trvalý pobyt a budu rád i za občanství.

A neměl jste pak třeba pocit, když se vám nedařilo to prodlužování, že je špatně nastavený systém, nebo úplně špatná komunikace i celkově s českým národem?

Ne, tak já to neházím na lidi, jak říkám, já lidi tady mám rád, jsou dobří, zas chápu, že na těch úřadech za to nemůžou, jsou to nastavený tabulky a tak se jede, ale celkově by to možná šlo líp promyslet, udělat, aby to nebylo tak složitý, třeba i s tou pojišťovnou. A komunikace byla těžká, protože ten jazyk jsem fakt moc neuměl, ale zase jsem měl ty známý, co mi pomohli, i jako Češi, tak to bylo jednoduchý, takže spíš ten problém byl s tím dlouhodobým pobyt, že jsem nemohl mít tu hypotéku, nechtěli mi dát tu zdravotní kartičku a takhle.

Děkuji za rozhovor.